Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК VIII ЛИСТОПАД — 1957 — NOVEMBER Ч. 94

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Жураківський Василь, Торонто, Канада	1
Одрина Олена, Філяделфія, США	1
Костюк Іван, Торонто, Канада	1
Копил Лариса, Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Рудецький Василь, Чікаґо, США	7.00
К-к Е., Торонто, Онтаріо, Канада	3.50
Слободян Ярослав, Торонто, Канада	2.00
Ковалевський М., Сант Паул, Мінн., США	2.00
Коба Т., Лондон, Онт., Канада	1.00
Тополюк Лев, Міннеаполіс, Мінн., США	1.00

Дякуємо всім за допомогу. Звертаємо увагу, що останнім часом нових передплатників приєднується дуже мало. А подумайте, чи особа, яка довший час читає Ваш журнал, не могла б передплатити його? Якщо вона має змогу, то спробуйте її намовити на це — напевне вдасться. А це буде найбільша допомога видавництву.

Редакція

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00

США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:
"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina
Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

"NOWI DNI", a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.
Address:
Nowi Dni, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

КАНАДА ВІТАЄ СВОЮ КОРОЛЕВУ

Столиця Канади, Оттава, радісно вітала Її Величність королеву Єлисавету II, яка разом з своїм чоловіком, князем Пилипом, 12 жовтня ц. р. військовим літаком прилетіла в Канаду. На летовищі королівську пару вітали генерал-губернатор Канади високодостойний Мессей та прем'єр-міністер високодостойний Дж. Діфенбейкер і кількатисячні маси народу.

Оттава в ці дні мала дуже святковий вигляд: усі будинки прикрашені прапорами, у виставових вікнах красувались портрети Її Величности та князя Пилипа.

Королева з летовища поїхала в палац ґенерал-губернатора Канади.

У неділю вранці королівська пара в присутності багатотисячних мас народу поклала вінок на пам'ятник Невідомому Воякові. Королева і її чоловік цього разу їхали відкритим автом, яке ледь-ледь продиралось крізь маси народу. Покладення вінка попередив королівський марш і тужливий голос сурми. Поклавши вінок, королева з своїм чоловіком пройшли крізь лави ветеранів обох світових воєн, обмінюючись словами з багатьма з них.

По закінченні цієї церемонії королівська пара взяла участь у богослуженні.

Головна церемонія, ради якої фактично королева й приїхала в Канаду, було відкриття сесії новообраного влітку парляменту. Ця церемонія відбулася за давньою англійською традицією. Королівська пара цим разом їхала повозом, у який було запряжено четверо коней. Повіз супроводжали кінні поліційні відділи. Королева з своїм почотом увійшла в залю засідань сенату, вистелену червоним килимом, чому цю залю й називають "червоною" (посольська заля встелена зеленим оксамитом). Звідси королівський післанець пішов у залю послів (парлямент), щоб сповістити послів про прибуття володарки і про її бажання бачити послів парляменту. Цей обов'язок виконує особистий служитель монарха (чи генерал-губернатора), який має титул "джентлмен чорної палиці", бо ознакою його службової ролі є чорна палиця, якою він стукає у двері парляменту, щоб закликати послів у залю сенату (в Англії в палату лордів).

Це цікава традиція. Вона освячена віковою практикою і бере свій початок з 1642 р., коли англійський король Чарлз I післав озброєних вояків до парляменту в Лондоні, щоб вони арештували п'ятьох визначних послів, які критикували сваволю короля і спротивились податкам, що їх Чарлз I наклав без згоди парляменту. Від того часу встановлено практику, що коли післанець короля приходить до залі посольських нарад, перед ним зачиняють двері, щоб показати суверенітет парляменту — навіть король не сміє перешкоджати пред-

(Далі на сторінці 27-ій)

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by: Polish Alliance Press Ltd., Toronto, Ont., Canada

Яр **СЛАВУТИЧ**

Із книги "ОАЗА"

СЕКВОЯ

Д-рові Яр. Коропеєві

Ще не свистіла Дарія стріла,
Мовчала праща на правиці галла,
А ти висоти в сонці покликала
І з темних нетрів радісно росла.

Текли віки, як води, без числа;
Зникали війни, — тільки ти шугала
В потоки хмар — як голос Ганнібала,
Як зов Кортеза, як світів хвала!

Дерев праматери, вікопомна славо,
Твоя постава манить величаво,
Понятий захватом, мій спраглий зір.

Твої могутні коренасті крона
На фоні неба і Скелястих Гір
Стоять — немов безсмертя охорона.

1956.

МОНТЕРЕЙ

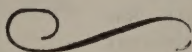
Епічний стиль розлогих кипарисів,
Ноктюрни скель та Тихий океан —
Чого ще треба для душевних ран,
Для бурі в серці — невгамованих бризів?

Нехай від мандрів ти змарнів, полисів,
Віддавши душу мерехтам оман, —
Тебе обмарить монтерейський бран,
Мов буйний шквал рибалку серед мисів.

Твою палку, нескорену любов
Бере обладою
І ти речеш: — Хвилино, зупинися!

Коли ж тумани, з сонцем повсякчас,
Находять валом на гірське узлісся,
Милуйсь і думай — ти відкрив Парнас!

1957.

Степан **РИНДИК**

Терешкові теревені

(З етнографічних записів)

Вірте мені чи не вірте, каже Терешко, але воно було так:

Одного разу я проходив через ліс і раптом почув, що запахло медом.

— Ага, думаю, десь близько має бути дупло з медом...

Оглянув я одного дуба — нема. Оглянув другого — нема. Придивляюся до третього, аж бачу — крутяться коло нього бджоли! Знак, що має бути дупло. Але де воно? Обійшов дуба з усіх боків, ані признаки дупла. Тоді я став і дивлюся, куди ті бджоли лізуть. Довго дивився, аж нарешті таки побачив малу, маленьку дірочку. Але таку маленьку, що тільки одна бджола й пролізе крізь неї. Ага, ось воно вічко!

— Тут, кажу собі, і наїмося меду!

Але як дістатися до нього? Пхаю я в дірочку мизинний палець — не лізе! Пхаю великий палець — і він не лізе. Пхаю цілий кулак — навіть кулак не лізе. Пхаю лікоть — мала потіха. Аж нарешті якось боком я таки вліз!

Заліз я туди, дивлюся: а там меду, хоч утопися! Повні щільники, а під ними ще й макітри з медом. В одній простий мед, у другій гречаний, у третій липовий, а там іще якісь меди. Присмоктався я до простого меду — випив. Присмоктався до гречаного — випив. Присмоктався до липового і його випив. Хотів іще далі пити, але вже нікуди. А сам живіт, мов бочка.

Трохи я відпочив, а потім думаю собі — треба вилазити. Спробував вилізти, та куди там! З таким животом не вилізеш. Що ж його робити? Не інакше, як прийдеться розрубати діру. Тож побіг додому, приніс сокиру, розрубав діру і аж так виліз із дупла.

Виліз я з того дупла і пішов додому. Але ледве увійшов у село, як бачу — біжать люди. Біжать і махають мені руками. Що за причина, думаю? Чого б їм бігти? І чому так розмахалися тими руками? Став я та й чекаю... А вони підбігли до мене і кажуть:

— Де ти, хлопче, пропадаєш? Ти знаєш, що сталося?

— Або що?

— Твої тато народилися!

— Та бре!

— Бігме Боже!

Як я вчув, що мої татко народилися, то так утішився, що аж заплакав із радости.

— Слава Тобі, Господи! — думаю, — вже є кому мене до пуття і розуму довести.

Прийшов я додому, бачу — батенько мої лежать у колисці, а мама щасливі-прещасливі і кажуть мені, щоб я негайно брав коня і їхав у поле до баби. Нехай баба кидають пшеницю жати і хай ідуть додому, бо їй народився синочок, то має годувати.

Узяв я коня, сів, але так спішився, що з поспіху забувся витягнути з-за пояса сокиру, що нею розрубав дупло. Їду я полем та й їду, а тим часом капосна сокира все цюк та цюк у кінський хребет. А

мені і не в тютьки. Нарешті мій кінь став, повернув назад голову і заіржав. Чого це він ірже, думаю? Дивлюся й собі назад і що ж я бачу? Задня половина коня лишилася далеко і спокійно собі пасеться, а я їду на передній. Сокира розрубала мого коня надвоє! Що ж мені бідному робити? Як довідаються татко, що я так змарнував коня, то виженуть з дому.

На моє щастя, недалеко росла верба. Зліз я з коня, нарубав вербових кілків, потім притягнув одну половину коня до другої, збив їх кілками, а потім знову сів на цілого коня й поїхав до баби.

Їду я та й їду, аж бачу — люди жнуть пшеницю. Жнуть і купаються в потах, бо була велика спека. А мені як ніде нічого. Людям душно, а мені навіть прохолодь. Що б це могло значити, думаю? Може якась хмара надо мною? Ану, подивлюся я догори. Підняв я догори голову, шукаю хмари, а замість неї бачу височезну вербу над собою. Показалося, що з моїх кілків виросла верба! Та яка верба! Висока аж до самого неба.

— Добре, думаю собі. Коли так, полізу до неба!

І поліз. Як довго я ліз, то ліз, але таки доліз. А долізши, прошкрябав руками діру в небі і виліз на саме небо. Виліз я на небо і дивлюся, що до чого. Дуже гарно. Всюди порядок і чистота. Літають святі янголи, співають гарних пісень. Тільки святих обмаль. Десь-не-десь покажеться один або другий. Аж чую — наче молотять... Приглядаюся ліпше, а то святий Петро і святий Павло молотять гречку. Підходжу ближче, розпитуюся, як і що. Дуже зраділи старі, що побачили живу душу. Сказали, що відколи на небі, то ще не бачили. Поговорили ми собі. Я їм похвалився, що мої тато народилися. А вони сказали мені, щоб я дуже шанувався, щоб не засмучував тата і в усьому корився їм. А потім ми попрощались, і я пішов до діри. А коли прийшов, то побачив, що мій кінь разом із вербою вже далеко відійшов!

— Косю! Косю! — кличу я з неба до коня, та де там! Ані вухом не веде. Пасеться і все далі відступає.

Що ж його робити? Подумав я, подумав, а потім вернувся до святих молотників і попросив у них трохи гречаної полови, щоб зсукати мотузку. Вони, спасибі їм, дозволили.

Ізсукав я мотузку, вчепив до неба і поліз до землі. Та скоро показалось, що мотузка була коротка. Залишилося до землі ще тільки, як до неба. Тоді я поліз догори, відорвав великий шмат мотузки від верха і надточив його внизу. Потім знову одірвав і надточив, потім ще кілька разів і так нарешті доліз до самої землі!

Та коли я став на землі, то був дуже здивований: надо мною стояли з великою ломакою татко!

— То ти такий син? Я жду не діждуся мами, а ти по небесах лазиш! — сказали, дуже розгнівані.

Що потім було, то ліпше не казати...

Вадим СВАРОГ

Навколо проблеми змісту літературного твору

У вересневому числі "Української літературної газети", у статті "До дискусії про молодих поетів", темпераментна модерністка Ж. Васильківська, обороняючи від критиків продукцію наймолодших поетів (у тому числі й свою власну), виголошує між іншим таку претенсійну сентенцію:

"Майже весь світ поділяє думку, що самоздійснення мистця є однією з головних його місій".

Якщо розуміти під самоздійсненням письменника повний розвиток його творчого хисту та здійснення його творчих задумів, то проти такого самоздійснення заперечувати не доводиться. Це, звичайно, за умови, що з цього самоздійснення відповідно скористаються читачі, тобто суспільство.

Проте в цьому самому відступі Васильківська протестує проти накидання мистцям будь-яких функцій у суспільстві. Отже термін "самоздійснення письменника" має для неї специфічне значення. У згоді з модними концепціями "модерного мистецтва" вона вважає, що це "самоздійснення" має бути вираженням індивідуального підсвідомого й свідомого світу письменника, його власного Ід, Еґо та Супер-Еґо. Якщо ж суспільство байдуже до такого "самоздійснення" письменника (якому немає діла до суспільства), та ображений у своєму непомірному еґоцентризмі письменник гордо замикається в "башті з слонової кости"...

Треба бути або дуже молодим, або самозакоханим і кокетливим нарцизом, щоб у наші дні нав'язувати "всьому світові" оту вигадану модерністами думку, яку наводить Васильківська. Цієї думки "весь світ" ніколи не поділяв і не поділяє. Процеси творчого зростання письменника цікаві хібащо для його близьких, критиків та біографів, але зовсім не цікаві для широких читацьких кіл, яким немає діла до літературної кухні. Сумнівно, щоб читацькі маси пильно стежили за процесом самоздійснення, наприклад, Ж. Васильківської.

Щоправда, у середовищі літературної богеми років понад п'ятдесят тому була в моді теорія самовираження письменника (нині вона затрималась лише на деяких літературних хуторах). Ця теорія нехтує фактом, що жоден справжній письменник не пише тільки для самого себе.

Запозичена Д. Спінґарном у італійського філософа Кроче та ним вульґаризована, а пізніше повита у фразеологію популярної психоаналізи, ця досить невиразна концепція намагається охарактеризувати літературну працю, як приватний гін до самозадоволення (терапевтичного чи якогось ін-

шого), при чому чемпіони цієї теорії рекомендують письменникам менше всього рахуватися з читачами.

Адепти "самовираження" вважають, що автор — сам собі авдиторія і критик, а читач мусить бути щасливий уже тим, що йому дозволено підслуховати приватну течію асоціяцій. Теоретики самовираження та самоздійснення, "як головної місії" іґнорують соціяльний характер літературної праці. Якби наші письменники посилено зайнялись самовираженням, то ми опинилися б з самоздійсненою, чи пак вірніше, з самонездійсненою літературою...

Пишучи для оприлюднення, автор тим самим виходить між людей, а це значить, що він мусить поводитись (у даному разі писати) так, як це годиться робити на людях. Прийшовши на лекцію, люди не чекають того, що лектор почне оповідати їм про свої приватні справи, борги, сварки з дружиною тощо.

Звичайно, письменник може писати про себе та свій особистий досвід, про свої смаки і т. п., але метою автобіографічних творів має бути не самовираження, а вираження себе читачам. Самовираження означає самовиявлення, але самовиявлювач може виявитись надзвичайно нудною особою, яка настільки зацікавлена тим, що вона говорить, що їй абсолютно байдуже, чи це цікаво слухачам. Такого роду "література" нікому не потрібна.

Вищезазначені міркування природно підводять нас до проблем змісту літературного твору, а в першу чергу — до проблеми читацького інтересу.

Жоден письменник не може вимагати від публіки, щоб вона обов'язково прочитала його твір. Хтось із американських критиків висловив позірно парадоксальне твердження, що публіка не любить читати, але любить, щоб її примушували читати. Особливо вона не любить розкривати ті книги, які їй нав'язують.

Читач тішиться читанням, коли автор полонить його увагу та викликає його цікавість. Письменник, якщо він вправний мистець, примушує читача продовжувати читати далі й далі і читач знаходить насолоду в цьому примусі. Кожен письменник мусить розуміти, що він не може розраховувати на добру волю читача — принаймні, до того часу, поки цей читач не почав читати. Зокрема, немає підстав думати, що читач охоче й терпеливо буде вичитувати значення приховане між рядками. Однією з найголовніших хиб нашої еміґраційної (не кажучи вже про підрадянську) літератури є те, що в ній надзвичайно мало творів, які читач хотів би дочитати до кінця, не відриваючись ні на хвилину.

Леґенда про постання найдовшого в усій всесвітній літературі твору індуського епосу "Магабгарата" цікаво ілюструє значення "договору" між письменником і читачем.

Згідно з цією леґендою, Віяса склав у своїй пам'яті двісті тисяч рядків. Потім він попросив слоноголового бога мистецтв і письменства Ґанесу записати те, що він йому продиктує. "З охотою, — відповів Ґанеса, — але й з однією умовою". "Якою саме?". "А от якою: під час усього диктування ти мусиш бути свідомий своєї присутности. Якщо ти забудеш про це хоч на хвилинку, я припиню писати". "Згоден! — відповів Віяса і почав диктувати". Леґенда каже, що Ґанеса, яким є кожен читач, був цілковито полонений твором і дописав його до кінця. Мораль цієї леґенди: не нарікайте на читача, а дивіться на нього, як на виклик вашій майстерності.

Проблема читача безпосередньо приводить нас до проблеми інтелектуального змісту літературного твору. Ця проблема в свою чергу викликає питання вартости твору, отже вміння оцінювати. Стисло на ці питання можна відповісти так: мета письменника — значимість мислі, його техніка — передача цієї мислі. Мистецтво письменника полягає в тому, **як** він розповідає, а не в тому, **для чого** він розповідає, тобто не в самій лише цілеспрямованості твору.

Багато чорнила пролито в дискусіях про мистецтво й мораль, при чому це чорнило часто проливалося марно, бо дискутанти намагалися то усунути моральну оцінку на користь лише естетичної, то навпаки. Обидві сторони не усвідомили потреби застосувати обидві оцінки. Про моральність мистецького твору ми судимо по його ефектові, а про якість мистецтва — по його засобах.

Літературний критик виконає своє завдання лише тоді, коли оцінить, як стиль, так і ідею, тобто мету твору. Мистецтво для мистецтва — це безглузда концепція самозакоханих снобів з богемного середовища. Літературну майстерність треба цінити як майстерність, але саме тому, що вона — майстерність, то вона й справляє певний вплив на читачів. Це значить, що на письменникові, який володіє цією майстерністю, лежить чимала відповідальність. Майстерність не може бути лише самоціллю. Її ефект може бути облагороджуючим, оздоровлюючим та наснажуючим або знесилюючим та отруюючим. Цього жодний критик не може залишати поза увагою.

Строго говорячи, цілковито аморальна постава письменника — неможлива. Кожен автор поважає свої персонажі за їх позитивні якості та зневажає за їх хиби. Щоправда, авторове визначення позитивних і неґативних якостей може зовсім не збігатися з визначенням читачів. Все таки ми не хочемо, щоб автор занадто очевидно ставав на сторону тих чи тих своїх персонажів, тобто, іншими словами, ми не хочемо, щоб нам нав'язували наше реаґування на твір.

Якщо автор зробить свої персонажі вартими любови, ми їх полюбимо; якщо він зробить їх огидними, ми їх зненавидимо. Але ми хочемо судити про них самі без підказки. Кожному з нас доводилося читати оповідання, у яких автор настирливо умовляв нас, що його героїня чарівна, а герой — благородний чи дотепний, але коли автор не показував цього, а тільки говорив про це, то його герої залишалися лише тінями.

Межі "імморальної" постави автора накреслені для більшости з нас досить виразно. Якщо автор дотепний, то ми дозволимо йому торкнутися й ризикованих тем і навіть пожартувати з того, що ми шануємо. Але ми обуримося, якщо автор намагатиметься представити, скажім, перелюбство як доброчесність, вбивство, як гарний вчинок, чи зраду сво-

го народу, як щось похвальне. Ми захоплюємось постаттю Кармелюка, але не потерпимо вихваляння дітовбивства. Є речі, які обурюють кожну нормальну людину.

Не так давно в "Українському Прометеї" була вміщена стаття В. Бендера, у якій він обстоював право письменника змальовувати в своєму творі навіть гостро сексуальні сцени, якщо вони доповнюють характеристику його персонажів. В. Бендер далеко не оригінальний. Цим "правом", нерідко вдаючись у цинізм і порнографію, широко користуються "модерні" письменники, як користувалося ним і чимало письменників у минулі епохи. Ця "сміливість" дуже часто виявляється дешевиною.

У ті чи інші часи майже кожна фаза життя була використана як матеріял для літератури, і — якщо трактування такого матеріялу в належній мірі делікатне — протестувати проти цього було б смішно. Проте деякі речі — поза мистецтвом будь-якого автора.

Безперечно, люди часто бувають брутальними тваринами і в житті є багато бруду. Замовчувати це неможливо й не слід. Але існують такі речі, як вибір матеріялу, почуття міри, добрий смак і загальні норми пристойности.

Майже всі початкуючі автори прагнуть написати "сильну річ" і тому вибирають "міцні" теми, тобто теми, що самі по собі вельми емоціональні. Але початківці здебільшого не розуміють, що сила в основному не в темі, а в її трактуванні. Наші журнали переповнені прикладами невмілого поводження з темами, які могли б стати змістом значних творів. З другої сторони, згадаймо наших клясиків, напр., Коцюбинського, Стефаника та інших, які на майже тривіяльні теми писали потрясаючі твори.

Якщо сюжет хвилює письменника, збуджує його уяву, полонить всю його істоту, то не гарний сюжет, — якщо він знає все про нього. Протягом довгих років літературознавці радять молодим авторам: "Пишіть про те, що ви знаєте", але молоді автори уперто іґнорують цю пораду. В наслідок цього в їх творах бракує сотень потрібних подробиць, немає атмосфери реальности. Яскравою ілюстрацією цього є пригодницькі твори Степана Любомирського, дія яких відбувається в місцевостях, зовсім невідомих авторові.

Основна хиба такого роду творів полягає в тому, що їх автори намагаються писати з досвіду та думок інших людей. Це занадто хисткий ґрунт, щоб на ньому можна було побудувати щось вартісне.

Жодна деталь не повинна порушувати ілюзію. Адже кожен літературний твір є ілюзією, яку читач сприйме тільки тоді, коли автор не надуживатиме його бажання вірити. Мені доводилось читати написані галичанами твори з життя наддніпрянців. Вони справляли смішне враження, бо в их наддніпрянці говорили мовою коломийчан чи снятинців. "Тіні забутих предків" Коцюбинського та "Камінна душа" Хоткевича — чудові твори насамперед тому, що їх автори старанно вивчили місцевий колорит.

Кожен письменник раніше чи пізніше довідується про те, що література, якщо вона реалістична, мусить бути імовірніша, ніж дійсний факт. Напевно кожен письменник часто чує від своїх знайомих: "Маю для вас тему. Сюжет чудовий, а головне — з дійсного життя". Як правило, такий сюжет, особливо коли він незвичайний, не має жодної вартости; може він і цікавий, і навіть хвилюючий, але в літературному творі він був би абсолютно неправдоподібний.

Більшість таких сюжетів залежать (для своєї кульмінації) від випадку чи збігу обставин, а випадки (хоч у щоденному житті їх буває дуже багато) в літературі справляють враження вигаданих і штучних. Читачі вирішують, що автор обрав найлегший шлях, щоб "виявитися" з свого сюжетного вузла.

Досвідчений автор ніколи не подає випадка як такого, він дбайливо підготовляє його, промощує йому дорогу так, щоб кожна подія була неминучим наслідком певних природних передумов. Незвичайне, до речі, лише в романтичних та фантастичних творах. Здебільшого ж читачі цікавляться реальним життям, героями якого могли б бути й вони самі. Читачі "читають себе" в персонажах твору, ототожнюють себе з ними та з власної пам'яти знову переживають свої колишні емоції або зазнають нових, які, власне, не такі вже й нові, бо читачі вже давно прагнули їх. Чим правдоподібніший твір, тим легше читачі приймають його та асоціюють з ним.

Оглядаючи нашу стару літературу, ми бачимо, що вона, незважаючи на свої хиби, стала клясичною саме тому, що драматизує здебільшого звичайне життя. У матеріялі переважної більшости видатних творів письменства немає нічого екстраординарного; всі вони в основному "зроблені" з звичайного матеріялу людського життя.

"Письменник це людина, яка, побачивши життя, настільки ним схвильована, що вважає за свій обов'язок переказати іншим побачене нею" — так описав своє покликання письменник А. Беннет.

Це дуже влучна характеристика. Літературне мистецтво — спосіб, за допомогою якого письменник передає читачам своє бачення життя. Він не **говорить про життя,** як есеїст, та не змальовує якесь **одне окреме життя,** як біограф. Він **розкриває** життя і його проблема полягає у знайденні способів для того, щоб дати читачеві можливість бачити й почувати так, як бачив і почував він, автор.

Таким чином кожен літературний твір є свого роду посланням від однієї особи до якоїсь іншої — від письменника до читача. Це послання в образній формі містить у собі певну ідею чи комплекс ідей, якісь коментарі про життя і людей. Хоч абсолютно нових і навіть відносно нових ідей у світі давно нема, проте відмітною рисою ідеї кожного оригінального твору є її існування в певному свіжому чи свіжо створеному контексті.

Однак яка б не була важлива авторова ідея, читач бере в руки його книгу не для того, щоб вислухати лекцію з філософії, етики чи політики. Мислі, ідеї, звичайно необхідні; вони в'яжуть літературний твір в одне ціле, дають йому напрям, фокус та передвизначають його структуру. Але якби найважливішим елементом твору була лише ідея,

то автор не турбувався б про сюжет. Він написав би есей, політичний трактат або проповідь. Саме це, на жаль, і роблять початкуючі автори. Або безпосередньо самі або устами одного з своїх героїв вони, ніби з трибуни, виголошують проповідь. Але довго промовляти їм не доводиться, бо незабаром вони втрачають свою авдиторію.

Справа в тому, що читач розкриває літературний твір не для того, щоб насамперед знайти в ньому визначення певної ідеї, а для того, щоб цю ідею інтенсивно пережити. Це переживання мусить бути настільки сильне, щоб ідея сама виринула з контексту. Якщо автор хоче бути занадто прямолінійним, то його твір, напевно, буде мистецьки слабий. Гемінгвей, наприклад, ніколи не говорить прямо того, що він хоче сказати читачам, але створює кілька ключевих персонажів, які по-різному реаґують на неминучість людської долі. Таким способом він передає нам свій коменатр чи своє твердження з приводу певної проблеми.

Якщо характер послання дає творові фокус і напрям, то субстанції йому надають дійові особи. Мислі та емоції твору доходять до читача через персонажів. Ми можемо визначити літературну вартість твору, оцінивши авторів успіх у "залюдненні" твору живими людьми.

Якщо люди в літературному творі — лише зфабриковані маріонетки, пласкі й дерев'яні стереотипи, яким читач відмовиться вірити, то твір буде безнадійно невдалий, хочби ідея його була й дуже цікавою, а ситуація — хвилюючою.

"Оскільки це — загальновідома істина, — пише Дж. Кронін, — можна було б чекати, що письменники-початківці старатимуться творити характери, які будуть живі, цікаві, пам'ятні. Але нічого подібного вони не роблять..."

У дев'ятьох випадках з десяти герой автора-початківця це жалюгідна, бита життям, сіра нікчемність, на яку в справжньому житті ніхто б не глянув удруге. Ця маленька тінь здебільшого нещасливо блукає крізь безбарвні, кепсько змальовані переживання, у яких вона щоразу зазнає поразок. І це кінець літературного твору. Це також кінець письменника.

У світовій літературі є такі твори, як "Іліяда", "Одіссея", "Енеїда" та грецькі драми, яким тисячі років віку. Є багато інших літературних творів від п'ятисот до ста років віком — з ще довшим життям попереду. У кожному з цих творів читач знайде героя з надзвичайним характером — велетня, тілом і духом більшого від пересічної людини. Він більший нині, був більший і тоді, коли його уперше створено.

Найперша причина величности цих героїв полягає в тому, що їх творці розуміли один простий факт: читачі люблять великі характери. Вони люблять характери сильніші, сміливіші, одухований, словом, яскравіші від самих себе.

Ще років сімдесять п'ять тому, — нагадує Кронін — у літературних творах діяли видатні характери. Потім щось трапилось. Комплекс різних сил — соціяльних, економічних, політичних і філософських — спричинив зміни в загальній концепції людини та суспільства, а значить, людини і, як персонажу в літературному творі. Письменники — натуралісти, що з'явилися скорше, як наслідок, ніж як причина, зформулювали багато нововиниклих ідей у літературну теорію.

Важливо пам'ятати, що постаті великих героїв та великі справи в старій літературі символізували здібність людини до великих діл, свідчили, що людина може прагнути, дерзати, досягати. Тим часом у теорії та практиці натуралістичної школи панує переконання в тому, що людина це "літучий прах" і нічого більше, що її життя це блукання навмання по похмурих стежках, повних різних небезпек, які чигають на неї за кожним поворотом. Яка б хоробра, сильна й доброчесна не була ця людина, вона все одно зазнає остаточної поразки, а смерть знищить і її саму.

Не треба, однак, дуже винувати натуралістів. Вони самі жертви не тільки своєї теорії літератури — фальшивої теорії, звичайно, — але й того, що можна назвати психологічним акцидентом. Натуралісти були повні рішучости бути якомога науково найакуратнішими у своїх описах людини як соцільної тварини.

Протягом минулих п'ятидесяти років моральна індиферентність, тобто постава, яку автори зайняли щодо своїх персонажів, почала ставати характерною рисою і їх персонажів.

Треба, проте, відзначити, що навіть і тоді, коли персонаж — безбарвна людина вулиці, автор все таки вибирає для свого твору такий момент, коли цей персонаж перестає бути цілком банальний, коли він, бодай на часину, стає індивідуальністю. Стейнбек виразив це такими словами:

"Докладні звіти про життя канцеляристів цікавлять мене дуже мало, — хібащо канцелярист вчинить щось героїчне".

Якщо письменник вважає людину за ошелешену тварину без майбутнього й без надії на щось краще, то йому немає особливої рації писати про таку жалюгідну істоту. Якщо ж він бачить у людині створіння не тільки з тілом, а й з душею, створіння з природженим потенціялом гідности й слави, то про таку людину писати варто. Не треба тільки вдаватися у фальшивий патос, солодкавість, безґрунтовну фантазію.

Звичайно, не можна погодитись із твердженням Кроніна про те, що, коли не єдиними, то головними героями літератури мають бути люди великого формату. Література не може відсунути на заднє місце пересічних людей, яких, зрештою, на світі переважна більшість.

Проте в думці Кроніна є чимала частка правди. Література без сильних, яскравих індивідуальностей — це література пасивізму й стаґнації; вона нікуди не кличе й не веде. Уважні читачі нашої літератури напевно помітили, що її персонажі в переважній своїй більшості — дрібні пересічності, пасивні жертви жорстокої долі. Недавно у нас виринула навіть концепція "героя", силу якого становить його слабість. У слабості полягала й "сила" бравого вояка Швейка, але який же з нього герой!

У нашій еміґраційній літературі І. Багряний чи не єдиний серйозний письменник, у творах якого діють сильні, вольові індивідуальності. Саме цим і

пояснюється наснажуюча свіжість його творів та їх популярність.

Якщо письменник вірить у вартісність людини, то він повинен бачити, що людина має також інші можливості поза тими двома станами, які звичайно подаються, як її єдині альтернативи в поразці, — нормальним і невротичним. Насправді людина має й третю можливість — бути героєм. Кожен, хто вважає себе за письменника, мусить бути досить яснозорим, щоб бачити, що майже кожна людина в той чи інший час виявила подивугідну силу характеру.

Домінуюча характеристика або "пристрасть" має бути належною мірою сильна, щоб персонаж був у достатній мірі реальний для читача. Між іншим, "секс" далеко не єдина панівна характеристика. Люди можуть сподіватися, чогось прагнути, боятися, ненавидіти, любити — або самих себе, або інших. Головне — вловити характер у той момент, коли його опанує якась пристрасть та коли йому протистоїть якась ворожа сила майже такої ж інтенсивности, а тому майбутній вислід їх конфлікту неясний.

Я підкреслюю важливість характерів для літературного твору, бо без реальних характерів сюжет ніколи не осягне своєї повної сили. В основному всі літературні твори мають ту саму проблему: відношення особи до життя навколо неї. Твори бувають різноманітні тільки тому, що в них різні люди опиняються в різних обставинах. Під "обставинами", звичайно, треба розуміти і людей і умови.

У найкращих романах і оповіданнях сюжет виростає з характерів, тобто події більше залежать від людей, ніж люди від подій. Якщо людей контролює сюжет, то втрачається почуття неминучости, а разом з ним втрачається й ефективність літературного твору.

У зв'язку з вищевикладеними міркуваннями доречі згадати передумови літературного успіху, визначені відомим літературознавцем Дж. Чіарді. За найпершу передумову він вважає належну обізнаність автора з тим, про що він пише. Це потрібно, як для досягнення найповнішої правдоподібности, так і для збільшення читачевих знань про цей об'єкт.

Найтрудніше для письменників — зазнаючи певних почуттів, одночасно бути здатним контролювати їх, тобто критично спостерігати їх збоку. Кожен письменник мусить мати почуття естетичної відв'язаности від свого твору, так би мовити, другу увагу, око поза собою; адже останнє, що автор має зробити з своїм твором, це стати відносно нього в становище читача.

Підійти до власного твору, як стороння людина, — нелегко, але конечно. Конечно для того, щоб домогтися якнайдосконалішого контакту з читачем, бо саме в передачі йому авторових мислей та почуттів і полягає функція всіх видів мистецтва.

Ні один з письменників не може сподіватися того, що йому пощастить "досягнути" всіх читачів. І письменник і читач повинні мати однакову здібність одержувати більше, ніж одне враження в той самий час. Обом їм мають бути під силу емоції, навіювані певним сюжетом. Шекспір умістив у "Гамлета" цілий світ, але чи відкриється він 10-річному читачеві? Емоційно недозрілому або психічно нерухливому читачеві нездатному сприймати одночасно різноманітність людських переживань, звичайно змальованих у літературі, мистецький твір буде недоступний. Отже письменник повинен знати свого читача.

Жоден маляр не намалює доброї картини без досконалого знання того, що було намальоване до нього, і жоден письменник не появить вартісного твору, якщо не знатиме досягнень літератури минулого часу. Є легіони початкуючих авторів, які намагаються бути сьогодні Шевченком чи Олесем і не розуміють того, що знову бути кимсь із них — уже запізно. Але й новатори мусять бути добре обізнані з минулими традиціями.

Все це значить, що письменник повинен читати — багато, вдумливо і критично, при чому читати не як дилетант, а як професіонал. Він повинен навчитися краще бачити те, що відбувається під поверхнею ілюзії, ніж читач, який просто піддається цій ілюзії. Це потрібно для того, щоб розібратися в тих засобах, якими ця ілюзія викликується.

Справжньому письменникові, тобто авторові, який є чимсь більшим, ніж просто компетентний ремісник, треба навчитися розуміти сучасний йому світ, його настрої, ідейний клімат, його дійовий потенціял, тобто набути відчуття того, що Тен називав "моральною температурою часу", німці називають "цайтґайстом", а англійські та американські письменники — "кліматом".

Нарешті письменник мусить усвідомити, що мистецтво взагалі і література зокрема — не само життя, а тільки "репрезентація" життя. Авторова тема — реальність, але його засіб — ілюзія і лише засобами ілюзії він може перевести своє почуття реальности в мистецьку форму. З другої сторони, тільки тоді, коли книга заторкне нас, як життьове переживання, ми зможемо оцінити її і як мистецький твір.

Література не декоративне мистецтво, а специфічний, дисциплінований і надзвичайно життєздатний засіб знання. Белетристика й поезія, подібно до інших видів мистецтва, являють собою спосіб пізнання й розуміння світу. Добра література це таке ж шукання істини, як і всяка наука, але вона має справу з тими аспектами істини, які є поза обсягом науки.

Письменник повинен усвідомити, що його тема — природа реальности і що добрий твір завжди збільшує суму людського знання. Успіх письменника залежатиме від того, у якій мірі йому вдасться внести в свою книгу справжнє життя.

Звичайно ефективність видатного твору не може бути пояснена самими його ідеями й емоціями. Тіло й життя авторовим мислям дає літературна форма. Форма без змісту немислима, але й зміст без відповідної форми не буде мистецьким твором.

Наше розуміння мистецької природи літературного твору передбачає первинне творче переживання автора, але воно зовсім не тотожнє з якимсь його особистим переживанням, хоч і могло спричинитися до виникнення мистецького переживання.

Істотне саме це друге, вже **мистецьке** переживання. Багато людей зазнають різних емоціональних реакцій на реальність, але тому, що ці люди не здатні на оте друге, мистецьке, формотворче переживання, то вони й не можуть писати літературних творів, які б викликали у читачів ту глибоку реакцію, що характерна для мистецького твору.

На закінчення цієї статті мені хотілося б навести відповідь Альберта Гофштадтера на вельми актуальне питання: Чим мистецтво може прислужитися сучасній людині?

Що саме мистецтво, зокрема література, може зробити для нас, залежить від того, чого ми найбільше потребуємо. А на питання про те, чого сучасна людина потребує найбільше, є лише одна відповідь: вона потребує орієнтації. Іншими словами, вона потребує життєвого центру льояльности, зусилля та розуміння, морального та спіритуального фокусу тяжіння та авторитету конструктивних відповідей на основні проблеми життя, добра і зла, людської долі.

Ця потреба орієнтації подвійна. З одної сторони, нам треба осягнути всеохватної візії життя людини в такому світі, у який ми могли б вірити і яким ми могли б володіти. Подруге, переконання й вартості, потрібні для осягнення такої візії, повинні бути утверджені в наших серцях і діяннях. Вони мусять набути життєвої сили. Отже, сучасна людина потребує здатности дати значимі відповіді на проблеми людського існування.

Усвідомлення цієї потреби та намагання задовольнити її і становить фундаментальне й нагальне завдання не тільки серйозої філософії, але й серйозної літератури нашого часу. Такою літературою не може бути так звана "модерністська література" з її поверховим цинізмом, зневагою до людини, антиінтелектуалізмом, фетишизацією ірраціонального та втечею від актуальних проблем суспільного життя.

Відкидаючи так зв. "конструктивний песимізм" (абсурдна гра слів!) — бо принциповий песимізм не може бути конструктивним — я цілковито за "критичний реалізм", який вірить у здатність людини до самовдосконалення.

Василь **ДУБРОВСЬКИЙ**

Микола Скрипник, як я його бачив

(Фрагмент спогадів)

(Закінчення, початок у попередньому числі)

Проф. Флоров не бачив виходу із свого скрутного становища. Йому порадили звернутися особисто до М. Скрипника, що, як Народний комісар освіти, міг виклопотати в Наркомсоцзабезі (Народному комісаріяті соціяльного забезпечення), підвищену персональну пенсію. Але останній побоювався, що це безнадійна справа прохати у М. Скрипника, твердокам'яного революціонера, збільшення пенсії людині, що не мала жадних заслуг перед пролетарською революцією, а скоріше — навпаки. Приховувати ж свого переконання проф. Флоров не хотів та й не зміг би фактично. Його біографія була явно непідходячою для умов диктатури пролетаріяту. Виходу іншого, проте, не було, і проф. Флоров одного дня пішов до наркома-оригінала. М. Скрипник прийняв його, як і всіх, звичайно, дуже чемно.

— Насамперед я мушу вас попередити, що я щиро віруюча людина, християнин! — одчайдушно почав признаватися проф. Флоров, бажаючи бути цілком правдивим перед наркомом.

— То ваша особиста справа. А я — атеїст, — відповів доброзичливо М. Скрипник.

Потім він почав уважно розпитувати проф. Флорова про його довголітню педагогічну діяльність, перегорнув його граматику церковнослов'янської мови, обізнався з його родинним станом. Проф. Флоров у пориві одвертости признався також, що він не поділяє комуністичних поглядів. І на це М. Скрипник погодився, що для людини такого немолодого віку й старого виховання це так само цілком природно. Отже, незважаючи на всі спроби проф. Флорова викликати у наркома сумнів щодо своєї особи, М. Скрипник залишився незрушно на позиції доброзичливости. Годинна розмова кінчилась нарешті тим, що М. Скрипник пообіцяв Флорову виклопотати підвищену персональну пенсію. Підпис М. Скрипника тоді ще дуже високо розцінювався по всіх наркоматах. Проф. Флоров незабаром одержав бажану пенсію, незважаючи на всі свої попередні злі почуття.

Почуваючи себе сам вже старим, М. Скрипник пробачав старим вченим їхні чудернацтва, навіть шанував їх за знання. Був за його наркомства у Дніпропетровському директором Державного музею акад. Д. І. Яворницький, організатор і незмінний охоронець цього музею й найліпший в Україні знавець старовини Січі Запорозької. За довгі роки наполегливого збирання ним пам'яток культури старої України, вони вже не вміщувалися у старому будинку музею (колишнє Дворянське Зібрання Катеринославської губернії). Перед першою світовою війною почали будувати нове приміщення для цього музею, за взірцем Каїрського музею, але війна припинила будову. Так і стояли голі мури будови, навіть не покриті дахом. Постійною мрією Д. І. Яворницького було закінчити будову й перенести туди свій музей. Але Наркомос не мав для того грошей, і кошториси Д. І. Яворницького щороку відкладалися надалі. Одного разу М. Скрипник, у часі побуту із своїм особистим секретарем Ерстенюком у Дніпропетровському, вирішив одвідати славнозвісний музей і не менш славнозвісного "ос-

таннього запорожця" Д. І. Яворницького. Цей зустрів М. Скрипника при вході до музею і гостинно привітав свого високого одвідувача. Коли вони зайшли до вестибюлю музею, то Д. І. Яворницький попрохав М. Скрипника й Ерстенюка виповнити у наглядачки анкету для одвідувачів, установлену статистичним відділом НКО, і внести платню за оглядини музею — 20 копійок. Тільки після виконання наркомом цієї процедури, Д. І. Яворницький увів наркома в музей і почав детально показувати йому скарби історії України. Цей огляд тривав декілька годин. М. Скрипник був цілком зачарований і українською старовиною, і блискучими поясненнями старого знавця її Д. І. Яворницького. При виході з музею М. Скрипник щиро дякував Д. І. Яворницькому за його пояснення, хвалив його величезну культурну працю для рідного народу і, нарешті, спитав Д. І. Яворницького напівжартома:

— Все у вас чудово! Але я не зрозумів одного: чому ви взяли з мене, наркома освіти, платню за вхід? Адже, мені належало б оглядати підлеглу мені установу задурно?

— Це вірно, — відповів Яворницький. — Але, бачите, я тепер якраз збираю кошти для добудування нового приміщення для музею, бо Наркомос не дає на це фондів, незважаючи на подавані щороку кошториси. То я сподіваюся бодай так зібрати потрібну суму, якщо Господь Бог продовжить моє життя!

М. Скрипник нічого не відповів на це, а тільки сказав Ерстенюку:

— Якщо я, нарком, дав 20 копійок на добудову музею, то й ви повинні дати!

Ерстенюк теж сплатив 20 копійок. Музейний будинок так і не був добудований для потреб НКО. Місцева влада передала його під приватні помешкання для службовців управління залізниці.

Після демісії з Наркомосу Я. Ряппо на його місце через деякий час прийшов Полоцький. Це була людина зовсім іншого характеру, ніж Я. Ряппо. Маленького зросту, чорнявий з сивиною, з вузькими чорними очицями й випнутими вилицями, характерними для людей з Далекого Сходу. Він не погано розмовляв українською мовою. З його появою кабінет першого заступника наркома освіти, раніше повний діловим життям, спустів. Полоцький явно не цікавився ні паперами, ні відвідувачами, ні справами взагалі. В усіх питаннях він одсилав до керівників відділів та інспекторів. Такою недіяльністю було легко уникнути помилок і ухилів. Проте він зумів посісти достатнє довір'я у наркома М. Скрипника й виробити собі в нього досить поваги й незалежности.

Незабаром у секретаріяті М. Скрипника з'явилася "сестра" Полоцького, — так само маленька й сивувата жінка, з випнутими вилицями й узагалі із своєрідним типом обличчя, подібним до братового. Полоцька була стенографісткою, що записувала всі усні розпорядження М. Скрипника під час приймання ним співробітників НКО з доповідями та одвідувачів. Тому вона була невідлучною від М. Скрипника, так само як і два його секретарі українці з Галичини — Бадан та Ерстенюк. Вона була в курсі багатьох справ НКО й поза НКО і відіграла сумну ролю щодо падіння М. Скрипника. Коли навколо останнього в 1932-33 роках надто загострилася боротьба між українцями, що їх підтримував М. Скрипник, і москвофілами, що їх підтримував сталінський комісар над УРСР — П. Постишев та інтернаціональна частина КП(б)У, — то одного разу М. Скрипник, надто розлючений нерозбірливими інтригами своїх ворогів, негативно й одверто висловився про них. Полоцька також і це застенографувала, й таким чином необережні, довірочно сказані слова М. Скрипника стали відомі партійним колам, і то ворожим до М. Скрипника. Це було тою краплиною, що остаточно підмила особистий престиж М. Скрипника й потягнула за собою усунення його з НКО на "менш ідеологічний" пост — голови Держпляну УРСР, де й далі цькували його.

ПРИПИСКА ДО ЛИСТА

Ол. Неприцькому-Грановському

Учора падав дощ. Не вкинула листа,
То чом не дати нині ще приписки?
Тим більш, що дощ ще з ночі перестав,
А день проміння золотом розбризкав.

Ви знаєте, у нас зимовий час,
А так розкішно зацвіли мигдалі!
Я цілу гілку зрізала для Вас.
Для Вас... І що?.. І як же бути далі?

Несу в кімнату, ставлю на столі,
Де Ваш останній лист (читаю все ще й досі).
І чи було на протязі століть,
Щоб квіти хтось отак кому приносив?

Та як інакше?.. Я несу... ось так...
З обох боків між нами океани...
І знов чекаю Вашого листа,
І листоношу виглядаю зрана.

Л. Далека

Степан РИНДИК

Спогад про О. Вишню

(З нагоди перших роковин смерти)

З Остапом Вишнею я познайомився в поїзді Міністерства Шляхів УНР під час переїзду з Києва до Кам'янця на початку 1919 року. В цьому поїзді знайшлася невелика купка службовиків, що в часі довготривалого стояння по станціях видала кілька чисел невеличкої газети, де більша частина матеріялу, поза оглядом подій та інформаціями, складалася з гумористики. Спеціяльно звертали на себе увагу передовиці, навмисне писані утертими журналіститичними фразами і так туманно, що не можна було розібрати, про що власне мова. Цими передовицями особливо захоплювався Павло Губенко, один із із урядовців міністерства. Це був ще молодий чоловік, дуже веселий і великий майстер оповідати дотепні історії. Хто тоді міг сподіватися, що з нього вийде колись неабиякий письменник — Остап Вишня?

Одного разу він оповів нам, як вибухли були "аграрні безпорядки" в селі Груні на Полтавщині, де батько Остапа Вишні служив за управителя маєтку в якогось пана (прізвища не пам'ятаю). "Безпорядки" стались одної ночі під час жнив, а були вони переведені таки самим сином управителя, Павлом Губенком, принаймні з його ініціятиви і при його найжвавішій участі.

Тієї ночі дівчата з сусіднього села, що робили в Грунях на полі, не пішли наніч додому, а лишились спати в економії. Свій нічліг улаштували вони на великій стирті пшениці, ще не скінченій. Дізнавшись про це, Павло Губенко, як тільки настала темна ніч, виліз на стирту і хотів там з дівчатами робити досвідки. Але змучені працею дівчата не мали охоти до такої розваги й рішуче сказали йому забиратись до нечистого. Павло не хотів слухатись і вперто переконував їх, що таки найкраще було б трохи побавитись. Тоді дівчата вирішили скинути його силою на землю. Почалися змагання. Павло бігав по стирті, дівчата за ним, аж поки стирта не розхиталась і не перекинулась разом із Павлом і з усіма дівчатами. Але падаючи, стирта так сильно бабахнула, що було чути до найдальших околиць. Загавкали всі собаки. Прокинувся і старий Губенко. Бувши певен, що стався якийсь саботажний напад на економію, він схопив рушницю і, вискочивши на ґанок, почав стріляти в небо і кричати "Ґвалт!". При такій ситуації Павлові не залишалось нічого іншого, як утікати світ-заочі, що він і зробив.

Чи це була видумка, чи таки справжня подія, я не можу сказати. У кожнім разі ми з великою цікавістю вислухали це оповідання про "аграрні безпорядки" в Грунях, тим більше, що воно, це оповідання, було розказане нам із великим мистецтвом. Можливо, що десь пізніше Остап Вишня описав цю подію. Я не читав усіх його творів і не можу сказати, як було далі.

Свою літературну роботу Губенко розпочав у Кам'янці на Поділлі влітку 1919 року. Одного дня він показав мені пару гумористичних рецензій на твори Михайла Семенка — "П'еро задається", чи "П'еро мертвопетлює". Це сталося, мабуть, тому, що я безнастанно радив йому записувати все те, про що він оповідає, і таким чином випробувати, чи не має він письменницького таланту. Ці рецензії були дуже дотепно написані, і я був ними захоплений, а Губенко аж сяяв від щастя. Згадую це не тому, щоб показати, що я мав якийсь вплив на Губенка, і тим приписати собі певну заслугу. Я певен, що Губенків талант проявився б за всіх і всяких обставин і умов. Раніше чи пізніше він примусив би Губенка взятись за перо, незалежно від того, чи хтось радив йому чи не радив писати.

Свої гуморески Губенко друкував у місцевій газеті "Українська Громада" (?), в органі есерівської партії. Робити з цього висновок, що Губенко був есером, звичайно, не можна. Можливо, що й був. У кожнім разі його в першу чергу і може навіть виключно цікавила доля України та чим скінчиться війна з Москвою, а не той чи інший соціяльний лад в Україні і внутрішня політика в ній. Це був чистої води патріот. Свої гуморески він підписував псевдонімом "Павло Грунський". І це ім'я було дуже популярне в Кам'янці. Дякуючи йому, газета була дуже читана, дармащо через брак добрих складачів та інших фахівців газетної справи робилася дуже неохайно. Найкращим твором Павла Грунського було довше оповідання під назвою "Одруження", де автор піддав жорстокій критиці польсько-український альянс, на підставі відомого "Варшавського договору". Це оповідання появилося восени 1919 року вже під час окупації Кам'ян-

ця поляками. Одначе, оскільки мені відомо, воно не викликало з боку поляків ніяких репресій. Боюся, що це оповідання і взагалі всі інші писання, друковані в Кам'янці і підписані Павлом Грунським, пропали з приходом Москви.

Літом 1920 року Павло Губенко покинув Кам'янець і подався на схід. Прощаючись зо мною, показав мені банкнот на п'ять фунтів стерлінгів. Це було єдине його майно на непевну дорогу. Я не запитував, чому він їде на схід. Тоді багато так зробило. Політична ситуація була така, що майже не давала ніяких надій на успішний кінець нашої боротьби з Москвою. З дня на день зростала серед українців віра, що може українським комуністам (укапістам) удасться якось перебрати в Україні владу від москалів. Чи й Губенко був заражений такою вірою, я не знаю. Припускаю, що найбільшу ролю в його рішенні їхати на схід відограла звичайна туга за вужчим рідним краєм, за рідною Полтавщиною і рідним домом. Потім прийшла сумна, але передбачувана вістка, що його заарештовано і ув'язнено.

Остап Вишня мав безумовно великий письменницький талант, але він не мав під московською окупацією можливости сміятися з того, з чого треба було сміятися, і не мав права сміятися так, як би йому хотілося. Проте твори Остапа Вишні мають видатну вартість із боку мови. Видко, що автор не писав "на коліні", а ставився до свого діла з великим пієтизмом. У нього кожне слово пильно дібране, кожне речення пильно оброблене. Нема мовних "паразитів", як у багатьох інших словотворів, нема зайвих слів, але й нема недоговору, хіба що страх перед Москвою примушував його поставити крапку там, де мало прийти щире слово. Я думаю, що велика популярність Остапа Вишні була головним чином наслідком великої досконалости й краси його мови.

З ЛІТЕРАТУРНОГО АРХІВУ

Листи Володимира Винниченка до Мих. Ситника

Друкуємо кілька листів Володимира Винниченка до Михайла Ситника. Листи друкуються, як документи — жодних скорочень і поправок у них не робимо.

М. Ситникові сердечно дякуємо за те, що він дав свою згоду на друк листів у нашому журналі.

Редакція

Мужен, 8. 4. 48.

До М. Ситника в Гайденау.

Дорогий Колего, — (напишіть, будь ласка, як Вас по-батькові). Сердечне спасибі Вам за Вашого хорошого листа і дуже гарну знимку. Які милі, рідні (чи то вже так сприймає їх підсвідомість, знаючи від свідомості, що це — свої?) обличчя! І краєвид відповідний до поважности і деякої суворости тих фігур. Я волів би, щоб ця група і ці гори були зняті на Україні. Але, може, колись і там будете робити знимки і друкувати їх, як на папері, так і в душі. А потім розсилатиме Вашим читачам через видавництва і то, не "діпівські", а свої. Колись... Але боюсь, що це буде не так швидко, як уявляють собі деякі нетерплячі, охоплені зрозумілою тугою за рідним краєм, голови. Ворог — хитрий, обережний, він не піде на вчинки, які можуть принести йому загибель. А без його загибелі не може бути нашого визволення. Він загине, про це не може бути сумніву, тим чи іншим способом життя його усуне, як воно усуває всяку хворобу в здоровому організмі. А організм людства ще не остаточно хворий, перевага здорових сил у ньому виразно познačається. Отже питання в тому, скільки часу паніісторії треба буде на усунення хвороби і повернення організмові людства можливости функціонувати здоровшим, ніж тепер, чином. Тільки **здоровим**, а не цілком здоровим, бо для цілковитого здоров'я йому треба ще довго і серйозно лікуватися.

Але це вже інше питання. І коли Ви цим цікавитесь, а так само моєю відповіддю, яку я даю на нього, то прочитайте мою працю "Конкордизм", коли вона колинебудь буде надрукована.

З охотою послав би Вам збірку своїх оповідань, та не приймає адміністрація англо-саксонських зон ніяких книжок на свої території. Довідайтесь, чи можна посилати Вам звідси книжки, або підшукайте адресу, на яку можна було б це зробити, і я Вам вишлю. Щодо знимки, то зараз під рукою не маю ніякої, а потім пришлю.

З сердечним привітом

В. Винниченко

Мужен, 22. 5. 48.

До М. В. Ситника в Гайденау.

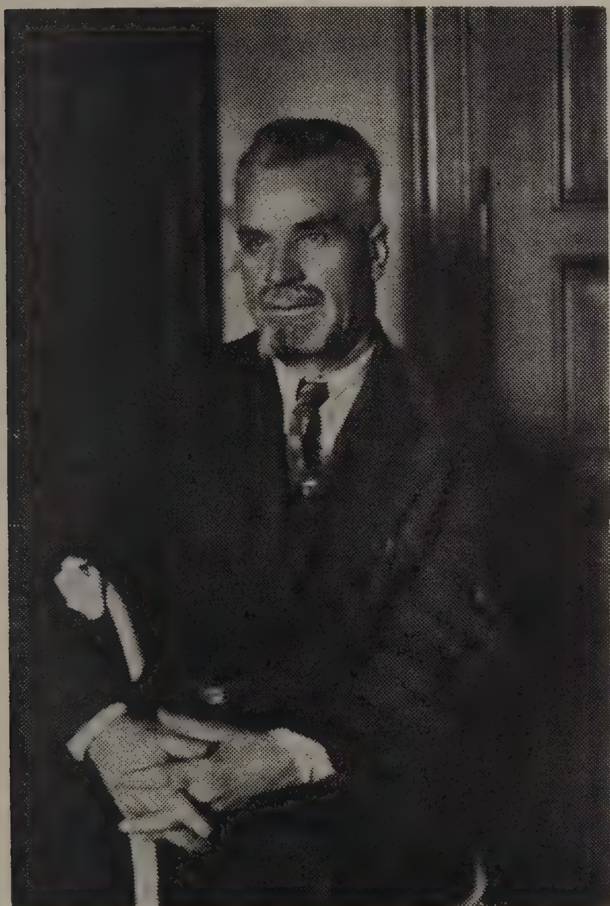
Вельмишановний Михайло Васильовичу,

прошу вибачити, що відповідаю Вам з запізненням, — обставини стали на перешкоді швидкій відповіді, хоч Ваш лист і зворушив мене при першому читанні його. Він повний такого людського і хорошого чуття, що не може не зробити враження. А опис Вашого таборового побуту такий соковитий, фарбистий і змістовний, що хочеться порадити Вам, щоб Ви, трохи поповнивши його, дали до друку, — вийде хороша художня картинка. А щодо Ваших переживань, туги, гризот за "провину", то теж дозвольте дати Вам дружню пораду: не тужіть і не гризіться **уявленими** провинами та стражданнями.

Ми часто гризимося тим, що буває тільки в нашій

уяві, це — неекономне витрачування наших почутєвих сил. Досить в житті приводів **реальних**, досить фактів уже здійснених, за які треба каятись чи гризтись.

Спасибі за привітання з святом весни, вітаю й Вас та дружину Вашу із ним. Ви вбачаєте це свято ув одному, а я в іншому, але ми сходимось на одному: на відчуванні відроджування в природі сил і на надії на відродження повного життя на нашій батьківщині та й по всій бідній замученій планеті.

Володимир Кирилович Винниченко

Може, колинебудь за кордоном зявиться надрукованою моя праця "Конкордизм", яка Вам ширше пояснить сказане вище. Я з великої симпатії до Вас та дружини Вашої хотів би, щоб ця праця помогла Вам хоч трохи боротися з тими труднощами, які дає нам сучасне хворе життя людства і його передана нам хвора спадщина. Був би дуже радий, коли б моє бажання, хоч би в маленькій мірі, справдилось. Бо якраз Вас і Вашу дружину я вважаю за таких людей, які здатні боротись проти тої спадщини і тих труднощів, як у собі самих, так і в інших. Хотів би, щоб моє враження не виявилось помилковим. Але це вияcниться тільки тоді, коли книга колинебудь вийде з друку. А покищо я і моя дружина сердечно вітаємо Вас обох і бажаємо сил і здоровя.

В. Винниченко

Мужен, 18. 9. 48.

До В. М. Ситника в Гайденау.

Дорогий Михайле Васильовичу,

спасибі, за Вашого хорошого листа, який мені дав більше, ніж який інший, матеріял про побут "Діпі". Якщо така "демократія" переїде на Україну і матиме там владу таку саму, як тут по таборах, якщо вона зробить з усієї України велитенський табір, то багато доведеться попрацювати і поборотись справжній демократії, щоб можна було тій бідній Україні, замученій чужими й своїми, хоч трохи вільніше дихнути.

Пишіть частіше й більше про життя "таборян", Ваші описи такі соковиті й фарбисті, що, коли б не такий сумний зміст їх, можна було б з великою приємністю, як художню річ читати. Перечитав з великою естетичною втіхою в "Укр. Слові" Ваші й Ганни Черінь вірші. Якщо це Ви прислали це число мені, то сердечно дякую. Шкода, що я не маю змоги слідкувати за творчістю цих талановитих акторів. Коли можете, присилайте, час од часу, зайвий примірник надрукованого Вашого слова, яке я щиро й високо ціню. Ціню й сумую, що так несприятливо для українських культурних сил складається доля нашої нації, — скільки великих цінностей могли б дати нашому колективові такі сили, як Ваші.

Посилаю Вам те, що в мене є з моїх книг, — адже я не мав змоги видавати протягом всього мого перебування в еміґрації свої праці й не маю нічого іншого, як те, що колись друкувалось на Україні та й то в крихітній кількості. Від неї відриваю для Вас оці дві книжечки.

З сердечним привітом Вам і Ганні Черінь.

В. Винниченко

П. С.

До Франції не раджу Вам переїздити, тут життя трудне взагалі, а для еміґрантів тим паче. Та крім того, хто може з еміґрантів з України та Росії — стараються тікати з Франції перед евентуальною війною, бо Франція буде опанована большевизмом, який постарається знищити всі ворожі йому елементи безмилосердно. Переїздіть до Америки, північної чи південної, не бійтесь далечини, — яка тепер далечінь при авіації?

В. В.

Мужен, 8. 11. 48.

До В. М. Ситника в Гайденау.

Дорогий Михайле Васильовичу,
прошу вибачити мені, що відповідаю на Вашого листа не з такою швидкістю, з якою мені самому хотілось би те зробити, — дужчі за моє хотіння обставини не дозволили. Ваша пригода з подорожжу до Ваших друзів, розуміється, дуже прикра і була вона Вам, напевне, хвилинами тяжка, але Ваш переказ її наводить на цілий ряд запитань, які я не

буду зачипати, — мабуть, інші без мене вже це зробили.

Звернімось до Ваших оповідань. Я прочитав їх з великим інтересом. Як я Вам і раніше писав на підставі Ваших описів таборів, на мою думку, Ви маєте багато даних на те, щоб творити цінні літературні речі. Але у Вас ще нема, очевидно, школи, я сказав би "самошколи", вивчання самого себе, своїх отих даних. Ви ще не вхопили як слід суті своїх ресурсів, які можуть бути у Вас багатющими. — Теми Ваших оповідань — розуміється, дуже важні, а зміст їх тяжкий, але відбитий, чується, цілком правдиво. На жаль, **я саме тепер занятий одною великою роботою, яка відбірає в мене весь мій час і всю увагу,** тому не можу з належною пильністю проштудіювати Ваші праці й подати Вам свої висновки. Можу тільки сказати загальне враження своє і подати загальні поради. Але такі поради здебільшого не мають великої вартости. Найкраще було б, коли б хто небудь досить компетентний проаналізував Ваші праці **разом з Вами.** Тоді Ви в процесі цієї роботи бачили б краще Ваші дужчі і слабші боки. А загальна порада моя така: придивіться пильніше до Вашого **чуття веселого юмору,** до Вашого вміння схоплювати сутні риси людської психіки. Ті місця у Ваших оповіданнях, які, наприклад, **теплий юмор** відбили, роблять сильне враження. Мені здається, що Ви здатні бачити в життю не тільки самі понурі його моменти, що навіть у середині тих моментів можете вхопити ясніші крапочки, які в них втискає життя, найбільший "літературний мистець".

Спасибі Вам за те, що помагаєте людям довідатись про реальні факти викладені в моїй брошурі. Річ не в тому, як ці факти освітлюють мою особу, а як вони переказують наше минуле, як виправляють ті викривлення, які робились людьми не об'єктивними. Але так званим "вождям", розуміється, є чого. Але зло не в тому, що вони неприхильні до мене, а в тому, що вони викривляють у розумінні цих простих людей наше минуле і тим заважають правильній установці лінії дії в сучасному й майбутньому.

Вертаючись до Вас, хотілось би Вам сказати, щоб Ви знайшли якусь людину, яка мала б насамперед компетенцію в літературних питаннях, а потім об'єктивність і бажання проробити з Вами ту роботу аналізи Ваших праць, про яку я вище писав. З своєї практики знаю, яка може бути від цього користь, тепер бачу, як я потребував її (несвідомо) і як вона моглаб мені стати в пригоді. Всяка робота вимагає науки, а надто така тендітна як літературна.

Сердечно вітаю від себе і від моєї дружини Вашу родину. Спасибі за привіт од милої Ганни Черінь!

В. Винниченко

Париж, 18. 11. 48.

До В. М. Ситника в Гайденау.

Вельмишановний Колего!

Спасибі Вам за Вашого хорошого листа. (Відповідаю Вам на нього з деяким запізненням через те, що мені його переслали до Парижу тільки тепер). Я сподіваюсь, що незабаром я зможу звернутись до української еміграції з докладнішим виясненням "непорозуміння" щодо мене. В кожному разі такі листи, як Ваш, свідчать про те, що засоби, які часом уживаються деякими політичними противниками, не завсіди дають бажані їм наслідки. З часом виявиться ще дужче цей характер їхніх виступів. Дійсно, для мене має вагу те, що кращі елементи українства розуміють і цей характер виступів моїх противників, і уміють висловити своє до них ставлення. Я вірю на цій підставі в те, що вони, ці вибрані елементи, зуміють і в важніших обставинах виявити себе гідними синами українського народу.

Ваші збірки "Відлітають птиці" й "Залізничний сторож", з такими зворушливими написами для мене, дають мені хвилини справжньої естетичної втіхи, а крім того віри в силу і непоборність української душі, яка навіть у таких тяжких умовах уміє виявляти себе з такою мужністю, гідністю і красою.

З правдивою пошаною і сердечним привітом

В. Винниченко

Оригінал Винниченкового листа до М. Ситника

Розуміється, ті газетні "повідомлення" про моє заперечування самостійности України — є того самого характеру, що й інші виступи моїх против-

ників: смішні, неправдиві й жалюгідні. Відповіддю на них є все моє життя.

Незабром вернусь додому й пошукаю, може зможу знайти для Вас якунебудь свою книжку, — їх, на жаль, у мене дуже мало.

Мужен, 30. 11. 48.

Дорогий Михайле Васильовичу!

Ви неправильно зрозуміли мої зауваги щодо Ваших прозових праць. Я ніяк не мав на думці радити Вам **покидати** прозу. Навпаки, з того, що Ви прислали мені, я бачу, що Ви маєте багато даних для створення **високоцінних** речей. Те, що Ви прислали, належить до **мистецтва**, до справжньої літератури, а не спроб. Але я маю до Вас таку симпатію, що хотів би, щоб Ваші праці були, якщо не бездоганні, то без **помітних** хиб. В присланих Вами оповіданнях є помітні хиби (для **професійного** ока!), а для ока читача, мабуть, це не тільки не хиби, а позитивні моменти.

Коли я звільнюсь од нагальної великої роботи, то постараюсь подати Вам один-два приклади з Ваших оповідань отих хиб. Коли б я вважав, що Вам треба прозу залишати, я Вам так і написав би. Але я, ще не знавши, що Ви пишете й прозою, з Ваших листів склав собі думку, що Ви маєте багато даних для хорошої прозової праці. Отже, не тільки не кидайте її, а провадьте далі. Старайтесь **бути собою** в Ваших роботах.

А щодо Мексики, то я і моя дружина були б дуже раді оселитись разом з Вами. Але це таке далеке й нелегке.

Сердечно вітаємо всю Вашу родину.

В. Винниченко

Мужен, 30. 4. 49.

До В. М. Ситника в Гайденау.

Дорогий Михайле Васильовичу!

Ваш лист з 10. 4. викликав у мене і зворушення, і ніжність до Вас, і бажання поговорити з Вами, не листовно, а живим словом, і то не кілька хвилин, а, може, кілька годин, або й днів. Та... не сила наша робити те, що бажаємо. Те, що Ви робите для других, на марне не піде, навіть для Вас самих. Воно лишить свій гарний слід і в Вашій психіці, і в психіці тих, на кого Ваше добро звертається. Мені дуже хотілося б саме Вам помогти своїм життєвим, так би мовити "буденним" досвідом, саме Вам через те, що я вважаю Вас за одного з тих, які мають багато даних для корисної для колективу діяльности. Але той самий досвід показав мені, що здалеку, листовно, або "літературно" в цьому випадку помогти майже не можна. Треба живого слова, живого тону голосу, живих реплік, дискусій, з якої може викреслитись переконання, а з нього дія.

Спасибі Вам за Вашого маленького твора. Але мушу сказати, що Ви трошки інакше вявляєте мене, ніж я є в дійсності, інакше, надто з хорошого боку. І от знову: коли б можна було пояснити живим словом, то не було б небезпеки, що вийде непорозуміння чи просто нерозуміння.

А такого багато було і є через те, що я не маю змоги ближче сходитись з нашим еміґраційним колективом. Можливо, що цілий ряд неправильних уяв і опіній розвіявся б.

На жаль, я не маю книжки моєї на французькій мові ("Нової Заповіді"). Якщо маєте змогу, попрохайте від мене редакцію "УВ", щоб дали Вам прочитати, або групу "Дунай" в Реґенсбурзі. Та, коли судити з рецензії "УВ", то ця книга серед українців великої прихильности не викличе, на це є ціла купа причин, про які довго говорити.

Спасибі сердечне за привітання від Вас і Вашої родини.

Привіт од нас обох усім вам!

В. Винниченко

Мужен, 11. 8. 49.

Дорогий Михайле Васильовичу,

я вже писав Вам після одержання книжечки Ганни Черінь "Крещендо", запитував Вас про дещо, але досі ніякої відповіді не одержав, навіть на запитання, чи Ви виїздите з Німеччини. Чи може Ви вже виїхали? Я недавно вислав свою книгу п-і Гуменній з тим, що, коли вона сприйме ідеї цієї книги, хай їх поширює. Коли ні, хай поверне мені книгу, щоб я міг передати тим, які схочуть проповідувати ті ідеї (Конкордизм — Ред.). Я запитував Вас, чи Ви ще й досі живете в Европі, маючи на увазі прислати Вам книгу. Не мавши відповіді, я попросив Д. Гуменну переслати її Вам для перечитання. Не знаю, чи виконала вона моє прохання та й чи знайде вона Вас. Тому дуже прошу, якщо ця картка Вас знайде, зараз же мені написати. А Ганні Черінь ще раз переказати мою подяку за ті моменти естетичної втіхи, які дає мені її хороша книжечка.

Сердечний привіт.

В. Винниченко

Мужен, 17. 4. 50.

Дорогий Михайле Васильовичу,

трошки запізняюсь я з відповіддю Вам, але вина за те не моя, а мого здоровя: надірване тяжкою фізичною працею на землі протягом десяти років та голодуванням протягом п'яти років війни, воно тепер підупало і мені трудно навіть на машині писати, найменший фізичний рух, усилля викликає в мене гострий фізичний біль у голові та горлі. Та й взагалі почуваю себе дуже ослабленим. Не хочеться піддаватись хворобі, хочеться боротись і з цим ворогом, але... на боротьбу треба таких сил, яких у нас не має. Може, потім знайдуться? Не знаю.

Радію за Вас і Вашу родину, що переїхали в безпечніше місце, що маєте, працю, що маєте здоровя і сили працювати. І хай Вас і на далі здоровя і сили не зраджують!

Сердечний привіт Вам і Вашій родині!

В. Винниченко

Нижче друкуємо листа від дружини письменникової, пані Розалії, у якому висвітлено стан здоров'я умираючого вже письменника. Характерно, що й на смертній постелі великий письменник цікавився своїми молодшими колегами та їх працею.

Редакція

Мужен, 15. 1. 51.

Дорогий Михайле Васильовичу,

Володимир Кирилович, не можучи через свою хворість сам написати Вам, доручив мені сказати Вам, що він дуже зворушений Вашим милим листом з 1. 1. 51 і з свого боку бажає Вам того, чого Ви собі бажаєте, а насамперед бути яко мога швидше на Україні. Він дуже радий, що Ви написали, він писав Вам на попередню адресу і, не дістаючи від Вас відповіді, почував сум і тривогу за Вас, чи не захворіли Ви, чи не сталось чогось іншого прикрого з Вами. Можливо, що його лист не дійшов до Вас, бо у нас часто буває, що наші листи не доходять до адресатів, це через те, що наші листоноші здирають марки і листи нищать, а надто ті, які посилаються авіоном, з дорожчими марками. Хворість Вол. Кириловича походить од перевтоми його тяжкою фізичною та літературною працею. Сподіваємось, що коли небудь він зможе полікуватись і спочити. Він був би радий одержати від Вас листа з описом Вашого життя. Чи працюєте Ви над якимись літературними працями? Як Ваша поезія? Як живеться Вам в Чикаґо. Де дружина Ваша і чи пише вона що небудь? Ці питання його цікавлять щиро.

Він сердечно вітає Вас і я прилучаю до його привітання свій привіт Вам і дружині Вашій

Р. Винниченкова

Чи правильно я написала Вашу адресу?

---

† ПОМЕР МИХАЙЛО ВЕНҐЕР

У Форт Вілліямі (Канада) 2 жовтня ц. р. помер один з наших читачів — Михайло Венґер.

Покійний був заслуженим громадським і церковним діячем у Форт Вілліямі та його околицях. Народився блаженної пам'яти Михайло Венґер 1883 року в с. Турильче, Борщівського повіту. В 1903 році приїхав у Канаду і оселився у Ф. Вілліямі, де скоро пішов по торговельній лінії і став власником кількох крамниць, здобувши чимале майно. Одночасно активно працював у громадських, а зокрема в православних церковних організаціях, у яких його слово завжди дуже важило. Покійний чимало спричинився до збереження при нашому народі молодого покоління і чимало зробив у ділянці виховання молодих українських діячів.

Для Форт Вілліяма Покійний зробив дуже багато. Він був одним із засновників т-ва "Просвіта" (одне з найстарших товариств у цілій Канаді), у якій його 6 разів обирали на голову. За його заслуги це товариство обрало Його своїм почесним членом. Крім того Покійний був багато років головою православної громади св. Благовіщення, а в останній час одним із засновників, а один час і головою, Т-ва Сприяння Українській Національній Раді.

Був також членом освітніх інститутів, був делеґатом на багатьох соборах Української Православної Церкви в Канаді, делеґатом на конґресах українців Канади, на з'їздах Союзу Українців Самостійників тощо.

Михайло Венґер був людиною освіченою, начитаною, яка, незважаючи на свій поважний вік, не стояла на місці, а намагалася зрозуміти сучасність і знайти своє місце у змінених умовах. Відзначався терпимістю до чужих поглядів, умів співпрацювати з усіма. Це викликало до нього довіру й повагу громадянства.

Покійний осиротив дружину Єву, дочок Марію та Ганну, зятя (відомий діяч С. Пуляк) та чотирьох онуків.

Похорон відбувся у Форт Вілліямі 5 жовтня при дуже численній участі фортвілліямських українців.

Вічна Йому пам'ять!

Редакція

† ПОМЕР ПРОФ., Д-Р ЛЕВ РЕБЕТ

12 жовтня 1957 року у Мюнхені несподівано помер голова політичної ради Організації Українських Націоналістів за кордоном д-р Лев Ребет.

Небіжчик був одним з найвизначніших провідних членів ОУН. Він очолював Крайову Екзекутиву ОУН у 1934-38 роках, був членом ЗП УГВР, уповноваженим проводу ОУН за кордоном, а останнього часу був головним редактором "Українського Самостійника", професором права в Українському Вільному Університеті, дійсним членом НТШ, а також написав цілу низку наукових публіцистичних праць.

За свою працю Покійний зазнав гострих переслідувань від різних окупантів — він був довголітнім в'язнем польських та німецьких концтаборів.

Бл. пам'яти Лев Ребет був одним із провідників опозиції до старих методів і керівництва ОУН-бандерівців, себто відмовився від тоталітаризму, намагався зрозуміти нові часи й умови та вивести ОУН із сліпого кута закостенілости, братоненависти та нетерпимости на шлях співпраці з усіма українськими політичними організаціями й толеранції до інших політичних поглядів.

Саме в цій ділянці, — у реформуванні ОУН, у намаганні привернути їй славне колись ім'я української націоналістичної організації в західніх українських областях, — Покійний Лев Ребет має великі заслуги, які сьогодні ще навіть важко оцінити. Його смерть — великий удар для цієї здорової частини ОУН.

Вічна Йому пам'ять!

Редакція

Олександер ДОВЖЕНКО

Уривки з щоденника

Від редакції: Друкуємо нижче уривки з записок Ол. Довженка, щоб дати нашим читачам уяву про О. Довженка, як людину і українця. Ці записки видруковані у чч. 6 і 7 за 1957 р. київського журналу "Дніпро". На жаль, ми не змогли дістати цих чисел "Дніпра", тому подаємо тексти за "Свободою", де вони були видруковані з коментарями Л. Лимана.

Ми їх подаємо без коментарів, бо вважаємо, що нашим читачам усякі коментарі зайві — вони самі вміють читати й думати.

У зв'язку з переобтяженістю числа іншими матеріялами, продовження Довженкової "Поеми про море" подамо в наступному числі.

Тим (якщо така істота випадково наткнеться на ці записки), що в них у серці замість любови до брата свого захована підозра й ненависть, нагадаємо, що думки Довженкові в цьому записнику мали дві цензури: одну робив він сам, бо боявся, що при арешті знайдуть записки, а другу зробили редактори й цензори.

"Уночі продуло в ліжку біля розбитого вікна. Болить страшенно бік лівий ззаду. Мусів лягти. І слабість велика". (11 вересня, 1952).

"Сьогодні знову вітер і хмари. Я зовсім розбитий. Важко спав у ночі і мало. Немає сил працювати". (19 вересня, 1952).

"Я в хаті. Вечір. Електролямпа. Білі рідні стіни з рушниками біля стелі, з двома темними сволоками. Чисто. У мене свято на душі. Як давно не був я в хаті. Я одірвавсь од народу. Хто одірвав мене? І що взагалі можна творити, одірвавшись од народу?" (11 жовтня, 1952).

". . . Дуже піднялося тиснення крови. Відчуваю по болю в очах, голові, загальній слабості і неможливості зосередити будь-яку думку. Мушу одпочити, одійти, порадуватись тихо чомусь і абсолютно не хвилюватись". (2 листопада, 1952).

"Вечоріє. Зменшився туман. Стало мені трохи легше". (6 листопада, 1952).

"Сьогодні мені шістьдесят років минуло. Учора цілий вечір був схвильований, весь переповнений складними думками: промайнуло моє буремне життя. А тепер сиджу біля вікна в Каховці. Прекрасний тихий ранок. Передо мною зовсім близько синіє Дніпро, за тихою Дніпровою водою біліє Козацький острів і село Козацьке по тім боці . . ." (12 вересня, 1954).

"Се мусить бути велетенський фільм. Усе, що є в мені святого, весь досвід і талант, усі думки, і час, і мрії, і навіть сни — все для нього. Створити твір достойний великости мого народу, — ось єдина мета, єдиний зміст мого життя. "Благослови мої, Боже, нетвердії руки". (15 жовтня, 1952).

"Пів на четверту ночі. Прокинувшись од головного болю і неймовірного шуму в ушах і потилиці. Голова холодна. Думка діє нормально. Щось з серцем. Страху нема, і почуття небезпеки. Учора почав писати сценарій. Але, написавши кілька сторінок, почав плакати од хвилювання і од напливу високих якихось почуттів, що їх ніби вже не витримували мої нерви і серце. Серце боліло від напливів оцих. І я подумав — що зі мною? Чи не віщує мені біди сей вибух священних огнів, чого так стрепенулись усі мої почуття?" (З 14 на 15 жовтня, 1952, Н. Каховка).

"Пригадую надзвичайну, дивну річ. Коли одного разу на самоті під вечір до найголовнішого, а саме до написання перших рядків сценарія уже, а не записок, коли отак написав я незабутню свою першу сторінку, у мене раптом полилися сльози, і я гірко заридав уголос. Се було в Новій Каховці в готелі. Ніколи нічого подібного не було в моєму житті. І що воно могло означати, ума не приложу". (25 листопада, 1952).

"Приїхавши до Каховки, я зразу відчув, як у мене "впало" серце. Біль, слабість і почуття невблаганого тягара. Певно каховський клімат уже не для мене. А тут ще вітер, хмари й дощ. Змінилось тиснення. Все стало проти мене. Сюди я запізнивсь на двадцять років. Задля великої картини тут треба мати запорозьке серце і оті мої колишні крила". (22 травня, 1955).

"Коли я думаю про старі часи од давніх-давен ще скитсько-старослов'янських до запорізьких включно, мислячи, звичайно, про історію свого народу, мені чомусь і Дніпро і народ здаються однаково молодими й подібними один до одного в ті часи. Нині Дніпро постарів, а народ виріс і перебуває в віці повної мужности . . ." (14 вересня, 1952).

". . . Загальний інтелектуальний рівень народу високий". (10 жовтня, 1952).

"Виріс народ розумово, політично, морально, особливо після війни і, звичайно, за війну так, як ні один народ світу. І тому він, почувши й пізнавши в собі отсю . . . силу духу, став здатним на такі діла, на які не здатен вже ні один народ світу".

"На виставці особливо цікаві були коноводи. Се запорожці. Один з кортини Рєпіна абсолютно. Описати молодого велетня з розкішними вусами й прекрасними очима — зоотехніка І. К. Як делікатно він пояснював, якою прекрасною українською мовою, з яким тактом, скільки м'якости, властивої здоровим людям . . .".

"Не знаю автора, який міг би зібрати його образ, зовні він похожий на дядька з тієї породи, що може розсмішити мертвого, сам не моргнувши оком. Він схожий на українського коміка-простака. Але це зовнішність, не більше. А внутрішнє — се щось абсолютно протилежне. Він діловий, весь у думках, весь безупинно у стані ділового замислення, з виразом такого внутрішнього спокою, якого я ніде ні на кому не помічав ще. Як він слухає когось чи як він розмовляє! Тихо так, що далі вже не можна . . . Рухи його повільні і абсолютно гармонійні. Український характер у ньому втілений в незайманій якійсь чистоті". (17 жовтня, 1952).

"Одвідав у старій Каховці сільськогосподарську

виставку. Господарі повільйонів абсолютно байдужі до одвідувачів, навіть одвертались. Чисто національна ознака нелюбови до всього показного, виставочного". (7 вересня, 1952).

"Я дивлюсь на сіросиній Дніпро, слухаю плескіт хвиль. Нічого дорожчого у світі немає для мене. Я не хочу вже і нізащо не розлучуся з моєю рікою. І якщо судилось мені зробити ще щось красиве і велике в житті, то тільки на її берегах ласкавих і чистих . . . Як багато хочеться мені сказати про любов до ріки моєї рідної, ясної . . . Кланяюсь тобі за ласку, за багатство, що дала ти моєму серцю. Що, дивлячись на тебе, роблюсь я добрим, людяним і щасливим, що можу любити тебе все життя, річко моя, душе мого народу". (15 жовтня, 1952).

"Од виноградника до Дніпра одкривається величний героїчний простір, панорама лісів . . . Скільки краси! І я глибоко щось відчув і зрозумів з далекого минулого. Чому саме прозвали її Січ-мати і Великий Луг-батько, що привертало серця воїнів, що імпонувало їх мужнім щедрим поетичним душам або що створювало оту душу, ту національну психіку минулого за всіма законами впливу на людину зовнішнього оточення . . . Яким великим серцем треба володіти, яким високим і тонким пером, якими широкими пензлями, щоб змалювать нащадкам востаннє велику картину минулого рідної землі". (11 жовтня, 1952).

"Люблю Дніпро — велику річку мого народу, чисте ласкаве повітря, ясне небо, і широту у всьому, і стриманість в пейзажі, і величавий спокій. І ніде мені так не хотілося б жить, як тут, на чудесному рідному березі . . . Все в золоті, а Дніпро, що був два тижні темносинім, сьогодні став срібним". (12 вересня, 1954).

"Заснув я в теплій хаті в тиші. На душі в мене повнота, і спокій, і мир. Я щасливий, що я дома. Все, що мене оточує тут, дороге моєму серцю найменша річ, найменший звук. Се все моє з далекого дитинства, моїх батьків, дідів і кожне згідно силі речей, яка його створила, зі зброєю в руках, чи з плугом . . . Прокинувся дуже рано на світанку. І так же, як, засипаючи, думав, що лежу біля самого серця вітчизни моєї, з такою ж думкою і почуттям проснувся". (Жовтень, неділя, 1952).

"Як душу свою можна очищати і звеличувати в спогляданні просторів, великих, урочистих! Як було не народжуватися тут велетням духу, поетам воєн, оборонцям вітчизни! Коли світ твій такий красивий і такий високий одвічний дух мужности грає на просторах на невидимих своїх струнах. Клянусь тобі, рідна моя земле". (13 жовтня, 1952).

"У літаку. Над Дніпром лечу, над степами без кінця і краю. Сльози радости не можу стримати. Україно, Дніпре, щастя моє! Яка ж ти красива, яка велична земле моя! Скільки багатства в тобі, скільки людської краси! Краю мій, який щасливий я, що пролітаю над тобою, що мої очі втопають у розкоші твоїх далеких обріїв, у дніпрових водах, у білих селах на його берегах . . ." (2 листопада, 1952).

"У Києві. Чарівний незабутній день. Ясне небо голубе. Тепло і стільки ласки в повітрі, стільки милости в деревах у пожовтілім листі, у вербах над глибоким ставком, у квітах на чистому синьому тлі. Стільки добра і душевної чистоти, усього, що тільки не зустрічалося мені сьогодні. Добра так багато, такий я багатий, такий розчулений і зворушений і піднесений духово, яким давно себе не почував. Кому і дякувати, не знаю . . . Україно моя . . . Як друзі мене вітали, як мені було тепло і радісно з ними, з моїми рідними братами і сестрами. Я повернувся на Вкраїну. Україно, рідна моя земле, радість моя . . ." (4 листопада, 1952).

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ ПРО О. ДОВЖЕНКА

"У Олександра Петровича в розмові особливо м'яко лунало слово л ю д и (він вимовляв люде і доводив, що так треба й писати".

"Незмінне враження, яке справляв Олександер Петрович на кожного, хто бачив його вперше, було: яка обдарована людина! При цьому інколи й не знали, в якій саме галузі ця людина працює, а от враження надзвичайної обдарованости виникало зразу. Він таки й не зовсім укладався у рамки своєї професії . . . коли він розгортав перед вами свої пляни реконструкції міст, зокрема такого улюбленого ним Києва, свої проєкти серії пам'ятників в історичних місцях України, де для нього все жило — і похмурий отаман Сірко і уявлений Гоголем Тарас Бульба . . . ви могли подумати, що перед вами блискучий архітектор і скульптор . . . Він міг вам здатися і велетенського розмаху інженером, і глибоких знань агрономом . . ." ("Р. Україна", 27-го січня, 1957).

ПРОФ. В. КУБІЙОВИЧ У КАНАДІ

12 жовтня ц. р. в Канаду прибув голова НТШ проф. В. Кубійович, який узяв участь у науковій конференції НТШ Канади.

Проф. В. Кубійович, що прибув разом з д-ом Фіголем, відвідав цілий ряд українських установ, у т. ч. всі редакції, та визначніших церковних, культурних і політичних діячів.

Мета подорожі — збір коштів на закінчення видання гаслової частини "Енциклопедії українознавства". У понеділок 14 жовтня в залі УНО відбулося чайне прийняття, на якому було присутніх коло 250 осіб. Там проф. В. Кубійович виступив з доповіддю. Головували на цьому вечорі Д-р Є. Вертипорох та мгр. Зелений.

Окремі організації та особи зробили пожертви на видання "Енциклопедії українознавства". Разом зібрано поверх двох тисяч долярів.

Сподіваємось, що ми ще познайомимо наших читачів з проф. В. Кубійовичем докладніше.

ДЕЩО З ПРЕСИ

ЧЕРГОВА НЕПРИСТОЙНІСТЬ "НОВОГО ШЛЯХУ"

"Новий Шлях" (Вінніпеґ, 21. 10. 57 р.) у рецензії на концерт сценічного слова В. та Р. Василенків пише, між іншим, і таке: "Арт. Василенко розпочав свій концерт деклямацією власного твору "Десь далеко моя Україна", в якому пов'язано визвольну боротьбу, героїку, лірику, а навіть **гумор...**"

Гм... "навіть гумор!" Віримо, що Р. Василенко буде захоплений такою оцінкою свого вірша. Принаймні мені вона дуже сподобалась...

Далі рецензент пише: "Відтак Віра й Ростислав Василенки продеклямували Косинкову Матір. ." Що не Косинчину, а "Косинкову", то вже хай Бог простить — на те вони й "націоналісти", щоб не знати своєї мови. А що Матір написано без лапок, то не інакше, як "Н. Шлях" має на увазі матір, яка породила Косинку, а не оповідання, яке він написав. Ну, а що твір звався "На золотих богів", а не "Матір", то "какая разніца"?..

Потім написано таке: "Далі були на програмі **твори М. Рильського "Дід Голод..."** і т. д. Клясичні просто знання літератури нашої в редакторів "Нового Шляху"!

А найцікавіше в тій, вибачте на слові, рецензії є таке місце:

"... малі дівчатка піднесли квіти, а П. Гавриш привітав їх (дівчаток, чи що?.. П. В.) від бувших вояків, В. Шелест від своїх знайомих, П. Лебединський від ОДУМ".

Ми були при тім і добре чули, що п. Гавриш вітав артистів від СУЖЕРО, а В. Шелест (черговий голова "Козуба") від літер.-мистецького стовариშення "Козуб". Не інакше, як крізь соборно-націоналістичне горло назви деяких організацій ніяк не протиснуться. Між іншим, дуже небезпечна хвороба: треба конче звернутись до лікаря. Відомо, що в таких випадках найкращі діягнози ставить психіятр...

ХТО Ж БУВ ВИБРАВ ІВАНА ДІКУРА НА ПОСЛА?

"Сучасна Україна", орган ЗП УГВР (Мюнхен, 22. 9. 57 р.) у цікавій і потрібній статті Ю. Клинового "Канадійські українці випростовують спину", між іншим, пише й таке:

"Типовий приклад такого недобачання дала ліберальна партія, яка щойно в 1949 році, через 23 роки по виборі першого українського посла у Веґревільщині, виставила свого першого кандидата українського роду в особі Івана Дікура, який, дійшовши до порозуміння з місцевими соціялістами і одержавши допомогу від комуністів, що ненавиділи Антона Глинку за його яскраво антисовєтські промови, вийшов переможцем".

Вважаємо за потрібне звернути увагу наших читачів на разючу необ'єктивність твердження, що перший український посол з урядової партії, який блискуче переміг усіх інших кандидатів у двох виборчих кампаніях, перший українець у канадській делегації до ОН, щирий український патріот — Іван Дікур переміг у виборах тільки "дійшовши до порозуміння з місцевими соціялістами і одержавши допомогу від комуністів..."

І. Дікур кандидував з дуже правої партії (лібералі), А. Глинка — з лівої (Соціяльний Кредит). Тактика комуністів у Канаді така: де комуністи не виставляють свого власного кандидата, то їх виборці зобов'язані голосувати за соціялістів (ССФ) чи за соціал-кредитовців. Це відомо всім.

Справжня суть справи не в "антисовєтських промовах" А. Глинки, і, — виходить так, — у просовєтському, чи бодай невтральному, курсі Ів. Дікура, а в тім, що покійний А. Глинка був католик, а Ів. Дікур — православний. Отже, хто його міг вибрати, як не соціялісти й комуністи?..

Дуже неприємно, що така особа, як Ю. Клиновий (псевдо, м. іншим) і така газета, як "Сучасна Україна" підводять такі "факти" під історію українців у Канаді. Дуже неприємно. І негарно. І шкідливо. Нема сумніву, що цей "факт" у міжнаціональній боротьбі будуть використовувати ще й за пару десятків років.

Між іншим, посол І. Дікур був дуже поважаним і діючим послом, визначився своєю активністю в боротьбі за нашу визвольну справу, займав виразно протирадянський курс у парляменті і канадській делегації в ОН, користався великою довірою своїх виборців, які переважно — добрі українські й канадійські патріоти і між якими соціялістів і комуністів майже нема (Веґревил — фармерська округа, у якій українців коло 70% всього населення). Нема сумніву, що Ів. Дікур був би вийшов послом і цього року, але відмовився виставити свою кандидатуру з приватних причин. До речі, Ів. Дікур — вихованець православного інституту ім. М. Грушевського (тепер — св. Івана).

На жаль, так твориться "історичні факти" в нашій пресі.

Між іншим, кілька днів тому один з торонтонських видавців сказав мені таке: "Судовий процес часто змінює обличчя газети. Ви ж знаєте добре, що "Український Голос" колись заклав був католицький єпископ М. Будка, а православні потім відсудили його і зробили своєю газетою."

Мені нічого не лишалося, як тільки мовчати, бо я знаю, що "Український Голос" заклала організація українських учителів у Канаді ще в 1910 р., коли єпископа М. Будки в Канаді ще взагалі не було. А єпископ М. Будка заклав (значно пізніш) газету "Канадійський Русин".

Але однак я свого колеґу переконати не зміг би. Як, очевидно, за кілька років не вдасться нікого переконати, що Ів. Дікура вибрали українські патріоти, а не комуністи.

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЇ НА ЖУРНАЛ "НАША ШКОЛА"

(По-дружньому)

Меткий учитель Грималяк
Нагнав на мене переляк:
В його журналі "Наша школа"
Від помилок аж очі коле.
Такий редактор Грималяк —
Нехай би трафив його шляк!

Учитель

ПІСЛЯ ЗНАЙОМСТВА З Р. ВАСИЛЕНКОМ

6 жовтня ц. р. слухач Торонта мав змогу познайомитись з акторами Ростиславом та Вірою Василенками, що дали свій концерт у залі православної громади.

При переповненій залі артисти показали поважну програму, складену з творів Т. Шевченка, М. Бажана, О. Вишні, В. Русальського, С. Ломачки та власного вірша Р. Василенка. Ця складна й велика програма пов'язувалась конферансом, що його вела акторка М. Луцька.

Перед численною авдиторією Ростислав Василенко (і його партнерка) виступив, як справжній професійний майстер. Чудова дикція, досконала плястична виразність жесту, добрий темперамент, міміка, щільно пов'язана з технікою мови — все це виводить згаданий вечір на одне з перших місць у мистецькому житті Торонта й цілої Канади.

Та тому, що Р. Василенко — професійний майстер, і тому, що він несе відповідальність за всю мистецьку програму вечора, дозволяє нам розглянути концерт докладніше. Розглядаємо вечір і його виконавців, не як аматорів, які потребують знижки, а як професійних артистів.

Почнемо з репертуару. З погляду стилю він становить величезні труднощі перед майстрами сценічного слова. Романтизм Шевченкового "Петруся" й монтажа за М. Бажаном "Листопадові дні", імпресіонізм "На золотих богів" Г. Косинки, символізм "Діда Голода" В. Русальського, побутовий реалізм О. Вишні, М. Зощенка та С. Ломачки і, нарешті, невиразний за стилем вірш самого майстра концерту — тут справді є над чим подумати, попрацювати, щоб осягнути відтворення у живому слові.

На превеликий жаль, багатостилева програма не зазнала чіткого окреслення. Над усім репертуаром домінував тяжкий масив побутового реалізму, від якого артист звільнився хіба тільки в Косинчиному "На золотих богів", де уривчастість подавання тексту допомогла обом виконавцям (розом з В. В-ко) відтворити імпресіоністичний стиль цього автора. "Героями" вечора тому й стали тільки твори О. Вишні, М. Зощенка та Св. Ломачки.

Не гаразд програму характеризують і різні жанри. Перед слухачем вона розподілилась на дві різні частини: трагічну й комічну, "поважний" патріотизм і легкі іронічні посмішки... А де ж поділася лірика, епос? Адже у ліричному жанрі найкраще б могла б діяти Віра Василенко, все обдарування якої явно тяжить до цього пляну.

Щодо "поважного" патріотизму... Якщо судити по віршові самого Р. Василенка, то це патріотизм плякатного характеру. Справа, на жаль, на цьому не закінчилася і цей плякатний характер тяжить і над конферансом. Та про це трохи пізніш.

Він, плякатний патріотизм, наявний і в програмі, бо справжній патріотизм, яким, напр., просякнутий і "Дід Голод" Русальського, і монтаж за творами Бажана "Листопадові дні" не донесено до слухача

"На золотих богів", Гр. Косинки

— він розгубився, сказати б так, по дорозі до слухача.

У випадку "Листопадових днів" маємо приклад дуже вільної поведінки з авторськими текстами.

(Така ж вільність ще і в тім, що цей же твір місяць тому, — на зустрічі СУЖЕРО й ОДУМ-у, — звався "Петлюрівські дні", а тут раптом став "Листопадовими днями", що слухач не може інакше пояснити, як спробою грати на його патріотичних регіональних почуттях. Ред.)

Глибоко патріотичні моменти в "Листопадових днях" тонуть у масі численних подій, які надто механічно поєднані в цілє. У цьому монтажі скоріш відтворено романтику типів М. Гоголя, навіть не П. Куліша, а тим більше не українського стрілецтва періоду 1-ої світової війни.

Щодо "Діда Голода" В. Русальського, то тут глибинний патріотизм знижено тим, що не знайдено чітко окресленого стильового спрямування в тлумаченні твору. Твір написано в символічному пляні, а такого ми не знаходимо в сценічному відтворенні Р. Василенка. Наголос переведено на численні реалістично-побутові деталі. В цих деталях губиться й еволюційний розвиток головної особи — діда Голода. Майстер легковажно поставився до цієї точки програми.

Відомо з преси (було колись і фото в "Н. Днях"), що попереднє виконання цього твору (в Австралії) супроводжувалось декоративними моментами символічного характеру (портрет на заднику сцени всезмагаючого діда Голода). Як можна судити з сучасного тлумачення, декоративні моменти були з ним (тлумаченням) пов'язані, хоч, у засаді, вони були б на місці лише для театру, а не для жанру сценічного слова. Тепер же ці моменти були відсутні, а майстер ні в чому не змінив своєї сценічної поведінки. У результаті — цікавий твір В. Русальського не донесено повністю до слухача.

Щоб кінчити з плякатним патріотизмом, ще кілька слів про текст конферансу. Тут, так би мовити, він (включаючи й вірш майстра) діяв у цілковито оголеній формі. Найдошкульніше вражали стандартні фрази пропаґандивно-аґітаційного патріотизму в характеризуванні авторів текстів. Найяскравішим прикладом цього могли б бути коментарі до Остапа Вишні, хоч не все гаразд і з іншими місцями. Це вже сьогодні так приїлося, що нудить слухача не менш від стандартної радянської пропаґанди.

До речі, акторка М. Луцька, що вела конферанс, нічим не допомогла цей недолік виправити. Роля конферансьє взагалі не в пляні цієї акторки, а в цьому концерті тим більше. М. Луцька не знайшла настрою, повільного переходу, вдалого містка, який міг би поєднати часом цілковито різні за стилем та жанром точки програми.

Як було сказано раніш, "героями" програми стали твори О. Вишні, М. Зощенка та Св. Ломачки. Твори останнього ("Візита до милої Стефи" та "Моє одруження") вибрано невдало: вони вже втратили свою актуальність. У цього автора є й кращі твори. А коли слухач добре сприйняв англо-український жарґон, то це свідчило тільки про те, що проблема стала типовою на північно-американському континенті. Та це лиш один момент актуальности цих творів Ломачки. Щодо решти, то час уже зробив своє: є "новоприбулі", які сприйняли риси "старих" краще за них самих, і навіть у своюму добробуті потопили колись властиві їм високі гуманні почуття людини; є й "старі", які дуже виросли в кращу сторону й придбали собі багато добрих рис від "новоприбулих". Наш майстер, як людина нова на цьому континенті, вирішив тут справу дуже поспіхом. І помилився.

У Шевченковому "Петрусі" вдруге в програмі виступила майстрова партнерка — Віра Василенко, і з вини майстра повторила себе після Косинчиного "На золотих богів" тією ж самою маскою експресії

Один з кутиків переповненої залі на концерті

чуттів, яких, до речі, у Віри В. аж занадто багато, коли мовиться про жанр сценічного слова. Залишається лиш побажати, щоб у майбутніх концертах її обдарування було показано різностороннїше.

Між іншим, знову до проблеми відтворення. Чи не надто широко Р. В. в "Петрусі" застосував мізансцени? На нашу думку — так. І це пішло не тільки на мінус жанрові сценічного слова, а навіть дезорієнтувало слухача.

І ще один деталь. Безперечно, Р. В. дуже любить театр. Навіть тут, у концерті, він, ідучи за своїми вчителями-франківцями, часом надто натискає й перевантажує свій голосовий матеріял. Але це ще можна не завважувати, хоч голосоведіння посідає не абияке місце в сценічному слові, а от підсилений грим тут зайвий. Хіба тільки для зовнішнього ефекту.

Цих кілька критичних завважень подано тут не на те, щоб знизити вартість артистичного виконання Р. Василенка. Він — явище в нашому мистецькому житті корисне, потрібне і плідне сьогодні й завтра, як добре овочеве дерево в садку. Та для того, щоб це дерево в майбутньому дало ще кращі плоди, на ньому треба час від часу обрубувати непотрібні суччя та гілля.

Перед Р. Василенком ще велике творче майбутнє. Але творити треба **не в угоду слухачеві,** а триматися стало **понад ним.**

В. Ревуцький

На цьому фоті дехто з тих, що допомагали в організації концерту Віри та Р. Василенків. Сидять на підлозі (зліва): П. Волиняк, який, — як і завжди і всюди, — нічого не робив, а тільки "крутився", Р. Василенко — герой вечора, той, що викликав сміх навіть і в найнасупленішого свого слухача, В. Жураківський — адміністратор концерту, який зумів наперед резпродати всі квитки, а ті, що прийшли просто на концерт, не застали вже ані квитків, ані стільців...

Другий ряд (зліва): С. Олександрова та В. Ревуцька — помагали Волинякові нічого не робити і взагалі витворювали творчий настрій, Віра Василенко — героїня вечора, що зуміла і в найвеселішого свого слухача видавити хоч пару десятків сліз, Іруся Ревуцька — була захоплена всім і всіма, а нею всі також, Марія Жураківська — чудовий касир.

Стоять (зліва): В. Довганюк — сцена, освітлення і взагалі бутафорія, В. Ревуцький — ніжне вступне слово до концерту й колюча рецензія по ньому, Р. Личаківський — захоплено дивиться на Б. Олександрова, який запишався з того, що він **єдиний** редактор на американському континенті, який **жодним** словом не згадав про приїзд Василенків у Канаду, В. Шелест — черговий голова "Козуба", привітав квітами виконавців, крайній просив його імени не згадувати (дома родина).

Бракує на фоті: П. Степ — квіти і привітання від СУЖЕРО, Зіна Ліщина і Лебединський — квіти і привітання від ОДУМ-у.

ВЕЧІР З НАГОДИ ДЕСЯТИЛІТТЯ СМЕРТИ ЮРІЯ КЛЕНА

20 жовтня в Торонті (заля УНО) відбувся вечір, присвячений пам'яті Юрія Клена.

Не зважаючи на добру рекляму і участь у ньому авторитетних доповідачів (Юрій Дивнич та Є. Маланюк, які спеціяльно приїхали з Нью Йорку, а також проф. Ю. Луцький з Торонта), вечір не зібрав багато публіки (яких 300 осіб). Думаю, що сприяла цьому добра погода, яку кожен намагається використати, і те, що сам "вечір" відбувся вдень...

У залі можна було бачити провідну українську інтелігенцію Торонта і взагалі людей думаючих, культурніших. І це був один з основних осягів цього вечора, чи як його, за польським зразком, назвали "академією".

Відкрив урочистості голова Фундації ім. Юрія Клена ред. М. Сосновський, вступне слово — Ю. Луцький, дві доповіді — Є. Маланюк та Ю. Лавріненко (Дивнич).

Усі три виступи, як кажуть, "випали дуже добре" — здається більшість присутніх була вдоволена і, розходячись, висловлювала своє захоплення. Та мені здається, що в доповідях дуже відчувся еміґраційний "академічний" (від слова "академія") стандарт. Хотілося, врешті, почути і побачити щось нове, свіже, оригінальне.

Ю. Луцький чи не через міру наголошував "европейськість" Юрія Клена. Складається враження, що ми всі африканці і тільки декому з нас пощастило побувати в Европі, вивчитись там і стати справжніми людьми.

Між іншим, Юрій Клен у Европі, себто в Зах. Европі, ані не родився, ані не вчився, а навпаки: він ту Европу вчив, бо професорував у західньоевропейських університетах. Звичайно, Юрій Клен був европеєць, бо народився в Европі (на межі Житомирської й Хмельницької областей України), освіту здобув в одному з найкращих університетів Европи — київський, імени св. Володимира (тоді) і імени Т. Шевченка (тепер). І скільки мені відомо, то Юрій Клен це завжди пам'ятав і був гордий з того.

Ця зайва і, врешті, ні до чого не зобов'язуюча і нічого не пояснююча "европеїзація" Юрія Клена, більше чи менше просвічувалась крізь усі три доповіді.

Думаю, що комітет, організуючи цю "академію", не продумав усієї складности її. Юрій Клен — постать занадто велика і складна, щоб її збути загальниками, і це поставило в незручне і трудне становище самих доповідачів. Я, наприклад, сподівався іншого: я був певен, що почую фахові доповіді, у яких кожен з трьох доповідачів скаже щось нове і якісне про **якусь маленьку частинку** життя чи творчости нашого визначного літературознавця, поета, прозаїка, перекладача, літературного редактора і т. д. Замісць цього, я почув три загальні доповіді, які фактично нічого нового і якісного не дали. Мені навіть зараз трудно визначити, на яку тему кожен з трьох доповідачів говорив.

Час аґітації за Юрія Клена минув давно, хочби тому, що сьогодні ми відзначаємо десятиліття його смерти, і тому, що вже вийшла його справді монументальна поема "Попіл імперій".

Коли ще кілька років тому я кожні роковини смерти Ю. Клена якось відзначав у журналі, то в цьому році я відмовився це робити з причини відсутности якісного матеріялу. Я звертався до кількох авторів з проханням написати відповідні статті, але безуспішно. Просив якихось джерельних матеріялів від родини письменникової, але також безуспішно.

Я думаю, що еміґрація мусить негайно перейти від аґітації за вартості до створення цих вартостей. Тому й "критикую" цю "академію".

Є. Маланюк мусів би, думаю, більше говорити про Ю. Клена, ніж про Короленка, Лесю Українку, Шевченка. Думаю також, що ризиковано було йому передчасно ставити хреста над живим ще і активно діючим нашим поетом в Україні, якого, врешті, винятково любив і поважав Юрій Клен і від якого до самої своєї смерти багато чого сподівався. Мав я приємність бути колись (дуже короткий час) учнем Юрія Клена, а вже пізніш і учнем того поета, імени якого не варто тут згадувати. Коли ми зустрілись з Ю. Кленом уже на еміґрації, то перше його запитання було про того поета. Він аж дрижав, щоб дізнатись про нього хоч найменшу деталь. Врешті, він з великим пієтизмом згадує його і в "Проклятих роках" і в своїх чудових спогадах про неоклясиків.

Думаю, що Є. Маланюк (врешті, це також модно на еміґрації) занадто переоцінив ролю неоклясиків в Україні. Тим більше, що він у доповіді розглядав їх більше з політичного боку, як з літературознавчого. Я з найбільшою повагою ставлюся до кожного неоклясика зокрема, але політичну українську "погоду" в роки революційного відродження робили таки не неоклясики, або в крайньому разі не вони самі.

Може, найцікавішою була доповідь Ю. Лавріненка, хоч і вона могла б (зрештою, він це признає й сам) бути повнішою і викінченішою, якби він говорив не про Клена взагалі, а про якусь "деталь" його.

До речі, доповідачі так похапцем відбували свій обов'язок, що навіть дати плутали (обидва). Чи варто було їхати аж з Нью-Йорку, щоб у Торонті плутати дати?

У концертовій частині виступали: Марта Барабаш (рояль), Ю. Поченюк та А. Стебельська (декламації).

В особі М. Барабаш слухачі мали приємність чути дуже культурного виконавця, слухати якого є справжньою приємністю. Програму вона склала виключно з українських творів: "Поема" В. Косенка, "Хорал" В. Барвінського та "Дума" й "Дударик" невідомого Богданова (у програмі навіть не написали й початкової літери його імени). Обидва його твори дуже приємні, але композиція на мотивах історичної пісні "Ой не гаразд..." чогось названа "Думою", а "Дударика" навряд чи можна назвати твором Богданова, бо це фактично запис для роялю відомого шедевру Леонтовича.

Ю. Поченюк прочитав "Соняшник" та "Молит-

ву" Ю. Клена. Що можна сказати про це читання? Ю. Поченюк з кожним роком читає все менше й менше і... все гірше й гірше: видно, що артист не працює над собою і, мабуть, і не цікавиться більше художнім читанням. То й не диво, що коли "Соняшник" ще можна було слухати, то вже в "Молитві" (до речі, дуже проста річ для виконання і дуже ефективна) артист зазнав повної поразки. Докази? Яких доказів ще треба, коли через неправильні наголоси, навіть розмір вірша руйнується?..

Про мелодеклямацію А. Стебельської ("Символ" Ю. Клена), мабуть, не варто говорити: мелодеклямація у другій половині 20 століття навряд чи може кого зворушити взагалі: не лишилося вже нічого й нікого від 19-го століття... Один з моїх сусідів у залі (дуже тямуща в цих справах людина!) означив цей виступ так: "Людина ниє на одній ноті..."

Ще пару слів про друковану програму. Прикро про це говорити, але складена вона такою мовою, що просто непристойно. Напр., **"Під час** двадцятих років... "викладав... **при** київському університеті..." (І чим же це "при" грамотніше за польське "на"?) Про літеру "ґ" редактори згадали тільки раз у прізвищі "Бурґгардт", але так неуважно поставились до коректи, що в іншому місці замість "Бурґгардтові" написали "Бурґгадтові".

Не гнівайтесь, панове, але Юрій Клен вартий більшої уваги й поваги. Бодай грамотно написаної програми. Ніяк і нічим не переконаєте мене, що в Торонті не знайдеться людини, яка б відредагувала мову хоч у програмі. І — Господи! — який же покійний Освальд Федорович був чутливий до цього!

Та ці всі завваги можна брати до уваги, тільки у випадку підходу до справи без еміґрантської знижки. Якщо ж цю знижку зробити, то "академія" була дуже добра і, — у якійсь мірі, — культурна...

І тут уже воля читачеві: хай вибере собі перше, або друге... **П. Волиняк**

ДО ТОРОНТОНСЬКИХ ЧИТАЧІВ - ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Чимало з наших торонтонських читачів одержали із запізненням жовтневе число журналу і обвинувачують за те адміністрацію. Число вийшло, як завжди, між 1 — 5, точніш 3 жовтня. На пошту здане в суботу 5 жовтня. 7 жовтня я з пошти отримав рахунок (у Канаді журнали шлються без марок), 7-го ж я вислав чека, а 8-го одержав поквитування.

8-го я одержав повідомлення з Монтреалю, що журнад там одержано 7-го, потім надійшли листи з Форт Вілліяму й Детройту, що журнал там був уже 8-го жовтня, у Чікаго й Міннеаполісі журнал одержано 10 жовтня і я був певен, що все гаразд. Аж у другу суботу, 12 жовтня, я телефоном одержав чотири скарги про неодержання журналу. Перевірив ще в кількох осіб і в мене склалося враження, що жоден з торонтонських передплатників журналу не одержав.

Телефоную на пошту, а там мені сказали, що справу можна буде з'ясувати аж у вівторок 15 жовтня, бо в понеділок свято і пошта закрита. За ці дні я мав кілька десятків скарг. У вівторок начальник відділу міської достави пояснив мені, що щоденно понад 200 листонош не виходить на працю, бо масово хворіють на модну тепер інфлуенцу. Вибачався і сказав, що робить усе можливе, але всієї пошти рознести не може. Тому деякі читачі одержали журнал аж 21 жовтня...

Прошу зрозуміти й вибачити, але я зробив усе, що міг — журнал вийшов вчасно і негайно був висланий. Треба завжди повідомляти про якісь непорозуміння. Запам'ятайте, що журнал здається на пошту всім одночасно, що я ніколи не даю в книгарні і продавцям під церквою, поки не здам на пошту передплатникам. Отже, докори, що я нехтую передплатниками — безпідставні. Навпаки: я нехтую продажем, бо стан передплатників такий, що продаж мені нічого не вирішує. Отже, як Ви побачили журнал у продажу, то не сумнівайтесь, що він уже зданий на пошту перед тим.

П. Волиняк

ПРО ОДНУ ПРЕСОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ І ОДНОГО ДУЖЕ МУДРОГО ДОКТОРА

13 жовтня в Роял Йорк готелі (Торонто) відбулася пресова конференція, яку влаштував Український Народний Союз. Господарем був Б. Зорич, інформації про працю УНС зробили Дм. Галичин, редактор "Свободи" А. Драґан та д-р Яр. Падох.

А. Драґан, між іншим інформував про суд д-ра М. Чубатого, з УНС, видавець "Свободи". М. Чубатий вимагав 600.000 долярів за уявну образу його чести.

Пригадуємо нашим читачам, що рік чи більше тому у "Свободі" було видруковано три статті проф. Р. Смаль-Стоцького в обороні Блаженнішого митрополита Полікарпа, голови УАПЦ. Як відомо, в "Енциклопедої Українознавства" було неправильно висвітлено не тільки покійного митрополита, а й усю українську православну церкву. Виникла гостра дискусія, у якій Р. Смаль-Стоцький виступив з критикою М. Чубатого. Останній, тепер вирішив за кожну ту статтю взяти 200 тисяч долярів.

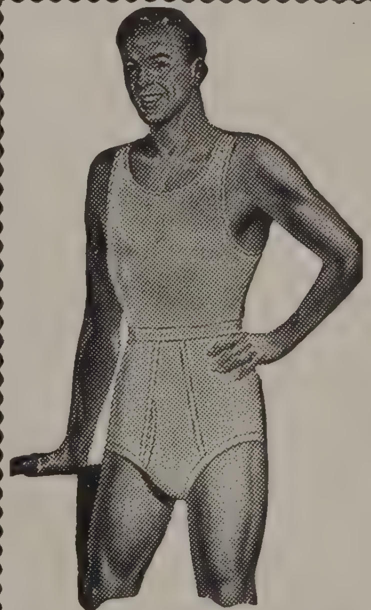
Суд визнав, — що М. Чубатого ніхто не ображав, а з ним вели "чесну полеміку", а тому позов відкинуто і М. Чубатий змушений заплатити судові видатки.

При цьому ред. А. Драґан закликав редакторів бути сміліішими, одвертішими, обстоювати правду, нічого й нікого не боятись, бо, мовляв, через усякі страхи й погрози ми дійшли вже до того, що наші статті такі невиразні, такі плутані, що читач ніколи не знає, що думає редактор...

Думка, звичайно, правильна, говорити на цю тему редакторам дуже бажано, але з однією умовою: якщо й шановний мій колеґа з "Свободи" також почує свої власні слова, бо, — здається мені, — саме "Свобода" на ті "страхи" найбільше вважає.

Піднято на цій конференції і другу цікаву справу загальноукраїнського значення: Дм. Галичин та А. Драґан, як члени редакційної колеґії "Українського Квартальника" (орган УКК, видається англійською мовою) запитали редакторів з Торонта, що вони думають про листа до Микити Хрущова, якого вислав йому головний редактор "У. Кв-ка", той же самий д-р М. Чубатий і без згоди ред. колеґії видрукував його в "У. Кв-ку".

Першим виступив І. Солонинка ("Гомін Украї-

ни"), заявивши, що ми в стані війни з Росією, а тому вести будь-які переговори чи листування з Москвою — недопустимий вчинок.

Після того виступив я, заявивши, що ми безсилі заборонити комусь писати будь-кому і будь-що, але ми маємо **право і обов'язок** заборонити це особам, які діють від імені наших установ і організацій, тим більше, коли вони є на платній службі в цих установах. Писати такі листи, а потім друкувати їх в офіційних наших органах, значить піти на переговори з ворогом, шукати з ним співпраці. А такі вчинки мусять бути карані.

Цілком підтримав мій погляд д-р О. Бойко ("Вільне Слово"), заявивши, що іншої думки тут бути не може.

Гостро виступив д-р С. Росоха ("Новий Шлях"): д-р О. Бойко, мовляв, помиляється, ми всі не згодні з Волиняком, бо навіть і приватнім особам мусимо заборонити будь-яке листування з ворогом...

Ну, думаю, хвалити Бога: навіть і в "Новому Шляху" вчинок М. Чубатого гостро засудять... Але прийшов "Н. Шлях", а там про це... аж одне невиразне речення! А в інших часописах — жодного слова.

Щоб бути чесним із своїми читачами (слухаюсь Вашої ради, колего, Драґан!), я висловлюю свій погляд:

Д-р М. Чубатий, видрукувавши листа до Хрущова в офіціозі УКК, надужив свого становища, скомпромітував наш твердий, як мур, протимосковський фронт. Досі наша еміґрація могла бути гордою з своєї однодушної постави до ворога. Тепер нам можуть багато чого закидати.

Д-р М. Чубатий, пишучи й друкуючи цього листа, фактично говорив від імені всіх українців США, бо зробив те в офіціозі УКК. На це він не мав ні морального, ні юридичного права.

Лист д-ра М. Чубатого політично неграмотний, украй примітивний, по-дитячому наївний, усю проблему боротьби з Росією він звів до відновлення католицької церкви в Україні, щоб згідно з конституцією (!!!) СРСР дати змогу митрополитові Й. Сліпому і всьому католицькому духовенству виконувати свої релігійні обов'язки...

Добиватись звільнення католицького духовенства і свободи релігії не тільк иможна, а й треба — всі ми за те. Але треба ж знати, що воля церкви, а тим більше католицької, прийде лише із загальною волею всього народу нашого, а посилання на конституцію СРСР виглядає таки дуже наївним. Щоб здобути повну волю всьому народові, треба визволитись з-під російської окупації і знищити комунізм, як російський засіб поневолення народів. А пан Чубатий проти комунізму навіть і не думає виступати. Він у своєму листі до Хрущова пише:

"Я... демократ і віруючий християнин, і з цієї причини я стою в опозиції (не в боротьбі, а тільки в опозиції! П. В.) **до комунізму, але не так дуже через його соціяльпу програму (я — син бідного селянина і знаю тяжкі умови праці)."**

Гм... ніби все зрозуміло: сам М. Чубатий признався, що він "соціяльно близький елемент", а не якийсь там "нечемний" буржуазний націоналіст... Що ж тут іще говорити? Він вірить, що католицька церква може існувати при комунізмі і російській окупації України; треба тільки дотриматись конституції СРСР. Тому він і звертається до "високодостойного (в оригіналі — "гонорейбл") Микити Сергійовича" з своїм дуже уклінним і не менш наївним і шкідливо поставленим проханням.

М. Чубатий "рятує" себе тим, що він, мовляв, запитував відповідних осіб у Ватикані і, аж одержавши їх відповідь, видрукував листа. Я запитую: хто ж дає гроші на видання квартальника: мої брати й сестри з США, які стоять не в легкій опозиції, а у війні до комунізму і Москви, чи ті "ватиканські особи", на яких посилається в своїй обороні М. Чубатий? То на якій підставі М. Чубатий за гроші нашої еміґрації, нашу ж еміґрацію дискредитує? Не думаю, що можна б зробити гіршу прислугу католицькій церкві, як це зробив М. Чубатий.

Але лишимо це. Я поставлю інше питання: Уявіть собі, що такого листа, — дозвольте, мовляв, "гонорейбл" Микито Сергійовичу, відновити мою УАПЦ, а всім іншим я не цікавлюсь, бо я в опозиції до комунізму не тому, що 7 мільйонів моїх братів заморено голодом лише за яких 4-5 місяців, а тільки тому, що ви мою церкву знищили, — написав Багряний, Дивнич, Гришко, Розгін, Шерех, Чапленко чи будь-хто з центровиків. Чи й тоді була б така тотальна мовчанка нашої преси? А як би я таке написав? Боже милий! ковтнули б з черевиками! А чи це нормально? Більше того: чи це нормально, що в редакції "Укр. Квартальника", який має завдання боротись з російським комунізмом, нема жодної людини, яка той комунізм знає в деталях і проти нього боротися таки вміє, а на докторські листи до всяких окупантських "гонорейбл" матиме коша, а не сторінки англомовного офіціозу УКК, який розсилається безплатно найвизначнішим політикам світу?

На жаль, досі засудив цю справу **тільки** "Український Прометей". А в такому наставленні нашої преси більша небезпека, ніж від самого того немудрого листа.

П. Волиняк

Не забудьте про нові умови передплати нашого журналу. Дивіться на другій сторінці обкладинки!

Вчасно рідновлюйте передплату — не чекайте на нагадування.

Успіхи українських математиків

Ми, математики України, горді тим, що в усіх ділах нашого народу є частка і нашої праці. Ми горді, що зараз працюємо і над сьогоднішніми завданнями, і над тим, що буде потрібно завтра. А завтра математики — грандіозне.

Життя вимагає вивчення руху, вивчення процесів розвитку, що відбуваються в природі, техніці, економіці. Сучасна математика добре пристосована саме для цієї мети. У наш час жодна нова технічна конструкція не може потрапити на завод навіть для дослідного виготовлення без попередніх детальних розрахунків, якими широко користується сучасна техніка і без якого вона вже не може обійтись.

Дозволю собі навести приклад. В нашій країні споруджується багато великих і малих гідростанцій. Зрозуміло, що чим вдаліше обрано варіянт греблі, тим більший економічний ефект принесе її будівництво. Але як вибрати цей оптимальний варіянт? До будівництва можна приступати тільки тоді, коли за столом розроблені всі необхідні розрахунки, коли на їх базі обрано і випробувано на моделях оптимальний варіянт. В інституті математики Академії наук УРСР, який брав участь у розрахунках багатьох гребель, побудованих і споруджених в країні, розроблялися раціональні методи таких розрахунків і був сконструйований прилад, який дозволяє швидко провадити один з елементів таких розрахунків — підрахунки фільтрації під тілом греблі. Цей прилаад дістав високу оцінку фахівців і зараз широко застосовується в ряді конструкторських бюр країни.

Відомо, що на ряді підприємств робітник обслуговує одночасно кілька варстатів. Він повинен час від часу ліквідовувати неполадки в їх роботі. Може статися, що в той час, коли робітник зайнятий біля одного варстата, його втручання вимагатиме й інший верстат. Цей верстат повинен чекати, поки буде закінчена операція біля першого; в результаті виникає непродуктивний простій обладнання. Виникає нове виробниче завдання кількісного розрахунку продуктивности обладнання при власній системі обслуговування.. Виявляється, що подібні завдання виникають при розрахунку навантаження телефонних станцій, потужностей електростанцій, завантаження причалів морських портів та ін. Більше того, сучасна ядерна фізика, зокрема розрахунок реакторів, призводить до аналогічних постановок задач. Коли накопичується багато задач, різних за фізичною постановкою і однакових за математичним формулюванням, математика змушена розробляти загальні методи їх рішення. В математиці зароджується нова галузь. Так сталося і з тільки що названими завданнями. Вони дали початок новому розділу теорії ймовірності — методам масового обслуговування. Українські математики внесли в цю нову теорію значний вклад.

Бурхливий розвиток фізики і техніки, а також виникнення нових напрямків в біології мають колосальний вплив на математику. За останніх 40 — 50 років у ній виник ряд нових дисциплін, багато з яких тісно пов'язані з практикою. За цей же час змінилось саме розуміння практичної цінности математичної дисципліни. Виявилось, що ті розділи математики, які 15 — 20 років тому вважались надто абстрактними для застосування, зараз починають відігравати значну ролю в практиці. Математична логіка була прикладом найабстрактнішої математичної науки. Тепер же ми знаємо, що вона вкрай необхідна в експлуатації і проєктуванні електронних лічильних машин і незабаром стане основним математичним апаратом раціонального добору електричних схем. У наші дні, коли на черзі стоять завдання вивчення процесу людського мислення, механізму дії пам'яти, багато вчених природознавців і техніків переконалися, що математика перестала бути лише знаряддям кількісного опису і розрахунку, що без неї неможливе розуміння процесу зміни об'єктів вивчення, особливо явищ мікросвіту.

Проте самі експерименти і чисто якісний їх опис неспроможні дати досить повного уявлення про явище, яке нас цікавить. Для глибокого проникнення в суть явища, поряд з експериментом і якісним його осмисленням, необхідна побудова математичної його теорії.

Коли ми матимем задовільні теорії різних явищ, то на допомогу управлінню виробничими процесами залучимо електронну лічильну техніку. Електронні лічильні машини керуватимуть ходом виробничих процесів металюргійних, хемічних та інших підприємств і при цьому обиратимуть найоптимальніші рішення виробничих завдань. Це дасть можливість автоматизувати нашу промисловість.

Все це показує, що роля математики в житті сучасного суспільства дуже велика і з часом ще більше зростатиме. Вже тепер ми підійшли до такого періоду в житті людства, коли наукова, економічна і військова могутність країни значною мірою залежить від того, як розвинута в ній математика, наскільки багато є в ній вчених, здатних вирішувати нові завдання, створювати нові математичні теорії і робити з них практичні висновки.

Ми можемо з повним правом сказати, що наша математика займе почесне, а в деяких розділах і чільне місце у світовій науці.

Гідний вклад у загальні досягнення радянської математики внесли вчені Української РСР. Мабуть, немає розділу сучасної математики, в якому б не провадились в нашій республіці наукові дослідження. Однак найістотнішими є ідеї і результати, що виникли і розвинулись в Україні в галузі алгебри, теорії функцій, математичної фізики, теорії імовірности, функціональної аналізи, теорії диференційних рівнянь, геометрії та лічильних методів математики. Всесвітньовідомими є дослідження в галузі конструктивної теорії функцій, що провадились і провадяться в Україні — в Харкові, Києві, Дніпропетровську. Великий вклад у розвиток теорії функцій комплексного змінного — одного з основних знарядь сучасної механіки і техніки — внесли вчені Києва, Харкові Одеси. Дослідження в галузі

математичної фізики, зокрема створення і розроблення теорії нелінійних коливань М. М. Криловим і М. М. Боголюбовим, стали значним етапом у розвитку не лише математичної теорії, але й практичних галузей знання. Імена українських математиків — С. Н. Бернштайна, М. М. Крилова, М. М. Боголюбова, М. Ф. Кравчука, М. Г. Крейна, О. С. Парасюка та багатьох інших широко відомі сучасній науці.

Велику ролю у розвитку математики в Україні відіграло б створення спеціяльних математичних журналів, скажімо, "Проблеми фізико-математичних наук", у якому давалися б серйозні огляди тих проблем, що вже вирішені, і тих, що виникають перед нашою наукою. Я переконаний, що коли ми такі журнали створимо у себе, вони швидко набудуть всесоюзного значення.

Б. Гніденко,
академік, директор Інституту математики Академії наук УРСР.
("Літ. Газета", 30. 7. 57, Київ)

ПРО ПРИГОДНИЦЬКУ ЛІТЕРАТУРУ ТА ЇЇ АВТОРІВ

(Замість рецензії)

Чи потрібна нам пригодницька література? — Безумовно. Спосіб мислення сучасної (масової), так би мовити, "Новосвітньої" людини далеко відбігає від психологічних концепцій. Складні переживання цю людину втомлюють, вона воліє ясности й того "присмаку", який би збуджував її нерви. Доводити недоцільність, "мілкість" того способу — праця явно невдячна, ніхто на це не зверне уваги. Але пригодницька (талановита) література має свої незаперечні позитиви. Вона виховує в людині почуття уважности, обережности, вирішення почату справу довести до кінця і, само собою, співчуття або осуд до героїв твору, себто, бажання їм наслідувати чи, навпаки, бути несхожими на них.

У нашій українській еміграційній літературі ділянку пригодництва не занедбано. Маємо чимало, розроблених більше чи менше вдало, пригодницьких тем, маємо певний балянс із того жанру. Досі на фоні пригодництва чітко зарисувалося дві літературні постаті: Б. Полянич і С. Любомирський. Останнього, справді, можна назвати "королем" еміґраційної пригодницької літератури, бо він дуже плідний. Хоч "плідність" не може бути атестатом зрілости, — хіба мало є плідних графоманів, — але в даному випадку про графоманство мови нема. І Б. Полянич, і С. Любомирський, безперечно, талановиті письменники, їх залюбки читають і молоді, і старші, їхні книжки не залежуються на полицях видавництв.

Чи ж не приємно нам мати своїх Конан Дойлів? Приємно! Але заразом із прикрістю мусимо ствердити, що це — дуже сумнівний вклад в українську літературу, бо кожна книжка, в першу чергу, повинна бути грамотною, а цим ні Полянич, ні Любомирський похвалитись не можуть.

Зайво наводити приклади, їх "тьма", майже нема сторінки, щоб не кишіла тим діялектом, який припустимий у розмові й зовсім недопустимий в літературі. Хто бачив колись англійську, німецьку, французьку чи еспанську книжку, написану поганою мовою? Очевидно, такої книжки в природі не існує. Ми в тому побили рекорд. У нас грамотний журнал чи газета — рідкість, у нас кожний пише по-свойому, не підлягаючи правописним нормам, навіть свідомо іґноруючи їх.

Вернемося до згаданих письменників. І чому б їм не подумати про те, що "написане пером не вивезеш волом?" Чому б, відкинувши зайве самолюбство, не звернутися до грамотних колеґ, щоб ті колеґи належно "причесали" їхні твори?

Перша хиба — надзвичайна засміченість мови русизмами. Давнє галицьке русофільство тяжить і над сучасним поколінням. Усі оті "негодування", "приличність", "безличність", "кромі", "жолудок", "желання", "супруги", "образування" і т. д., калічать нашу багату мову, яка майже не потребує домішки чужинецьких слів.

А чого варті ось такі "образні" вислови у С. Любомирського:

"Ніс ледві давав собі раду із своїм світоглядом, з трудом перемагаючи товсті обрії навколо себе". "Обличчя старої змінилось у правдиве пекло". "Капітан витягнув оба рамена і старався дістати у них Наталю. Дівчина обтрясла одначе його із себе, як щось гидкого".

Не має автор навіть уяви про граматичну будову речень. Він пише: "Склонив головою", "не хотів думати про ніщо", "прикурила грубу цигарку до лямпи". Там же, де він хоче показати свою обізнаність з російською мовою, виходить суща нісенітниця: "Руки віорх", "тьохніка"... Він удає, що не розуміє усієї бридоти російського "матюка" і дослівно виписує цей "крилатий" вислів.

Зовсім непотрібно авторові наслідувати письменників 18 ст, які прізвищами героїв окреслювали їхню вдачу. Чому позитивний герой — патріот мусить називатися Борбенко, а агент НКВД — Сокрушилов?

Констатуємо: У добрій загалом книжці, у бочці з медом навіть не ложка, а ціле відро дьогтю. І коли споживаєш той мед, тебе нудить...

Хай не зрозуміють мене автори, як злобного критикана. Я з великою увагою читаю їхні твори, я ще раз підкреслюю безсумнівну талановитість Полянича і Любомирського. Але про них мовчать, бо говорити — значить лаяти, а лаяти не хочеться.

Радимо згаданим авторам зробити експеримент: чергову свою (очевидно цікаву) книжку дати в руки доброго літературного редактора, який би очистив не тільки мову, а й стиль і навіть дієвих осіб інколи. Аж тоді матимемо правдивий, високоякісний пригодницький твір.

А. Галан

Б. Сібо. *Літаючі самоцвіти.* Оповідання та леґенди з життя тубільців Нової Ґвінеї. Видавництво "Ластівка", Мелборн — 1957 — Аделаїда. Стор. 64. Редактор: Дмитро Чуб. Мистецьке оформлення П. Вакуленка.

Невелика, дуже доладно видана книжка містить

у собі такі оповідання та леґенди: "Як постав кокосовий горіх", "Малий мучитель", "Небезпечна краса" "Літаючі самоцвіти", "Чарівні вогники", Пісня тубільців про Нову Ґвінею та ноти до цієї пісні.

Українському читачеві, особливо дітям, маловідома Нова Ґвінея. Книжка саме знайомить з гарними леґендами її, викликає цікавість до цієї країни, а, головне, показує тубільців її в приступній дітям формі не якимись дикунами, а людьми з усіми їхніми турботами, радощами й печалями.

Особливо ж цінне те, що авторка показала, як ставляться батьки до дітей та діти до батьків. Скільки турбот та любови виявляють ці "дикуни" до своїх дітей, скільки любови й пошани діти до батьків. Усе це показано просто, щиро, без упередженої думки "повчати" читача. Повчитися ж з цієї книжки можуть і батьки й діти тої краси, що багато чим може пишатися та, на жаль, не родинними взаєминами.

На окрему увагу заслуговує оповідання "Малий мучитель" про хлопця, який "усе живе, що попадало до його рук, він страшенно й немилосердно мучив" та як перестав це робити. На кожну дитину це оповідання справить велике враження, навчить її любити все живе, не робити йому шкоди, не завдавати мук.

Книгу написано з великою любов'ю до всього живого, насамперед, до дітей тубільців, про яких авторка пише, що вони "такі милі, як тільки можуть бути малі папуасенятка".

Мова книжки загалом добра, навіть дуже добра. Однак, на жаль, трапляються й, мабуть, недогляди: "... кокосова пальма є пожиточною всім..." (стор. 5). Чи не поправніше "... пальма — пожиточна всім". Саме на цій 5 сторінці рясніє орудним відмінком з допоміжним дієсловом "є". "... пальми є справжнім благословенням...", "... листки... є дійсними (справжніми?) ласощами", "... молоко є відсвіжуючим напоєм..." На стор. 17: "... бо я є голубкою миру". На стор. 29 "... бо то є переказ..."

Дуже прикро, що дедалі частіше наші автори й редактори цілком не звертають уваги на таку яскраву особливість української мови, як чергування і — й та у — в. "І я хочу маму і (й) тата..." (стор. 8). "Ах, як гарно і (й) радісно будемо на світі жити". "... защеміло серце і (й) ворухнулася совість". "Тубільці хитрі і (й) підступні..." (стор. 23), "... такі малесенькі і (й) милесенькі...", "В(У)же з наймолодших літ..." (стор. 13) "... хотіло летіти геть. В (У) ту ж хвилину..." (стор. 25).

Маємо ще деякі зауваження. Чи добре сказати так: "... помогла у (в) нашому безвихідному положенні". (становищі?), "... не буду знущатися над птахами..." (стор. 18). Знущатися з кого, а не над ким. Тут же: "По своїм видужанні..." Чи не краще: одужавши, видужавши? Викликав сумнів і така форма: "Будучи в страсі..." Мабуть, "бувши в страсі..." (стор. 25). Дуже тяжкий і вислів: "... замешкувало нашу землю..." (стор. 30)., "провів свою курацію..." (стор. 37). Чи ж усі читачі зрозуміють, що "курація"(лат.) це — "лікування"? На стор. 10 "... зі мною...". Не раз уже писали, що це "зі" замасковане польське "зе".

Як краще: "... люди низької культури...", чи, може, люди малої культури? Трапляються в книзі й коректорські недогляди: "сметю (смертю) стор. 16, стор. 36 "чавірник" (чарівник), шляж(х)етний (стор. 47). Цих недоглядів, однак дуже мало.

Загально ж, як говорено, мова й правопис у книзі дуже добрі.

Різнокольорова обкладинка та п'ять таких же малюнків у книзі пензля П. Вакуленка цілком пасують до тексту.

Появу цієї книжки треба щиро привітати й побажати їй щонайбільшого поширення. Написана з великим почуттям, сердечно, просто й цікаво. Вона посяде одне з перших місць у дитячій книгозбірні.

В. Стеблець

КАНАДА ВІТАЄ СВОЮ КОРОЛЕВУ

(Продовження з другої сторінки обкладинки)

ставникам народу. Цю британську процедуру прийняла й Канада, яка основує свою парляментарну практику на традиціях британського парляментаризму.

"Джентлмен чорної палиці" ніколи не вривається в зачинені двері. Він підходить до дверей залі, де посли радять і тричі голосно стукає в двері своєю палкою. Після стуку його питають: "Хто там?" Джентлмен чорної палки відповідає: "Да Блек Род". Одержавши дозвіл увійти "джентлмен чорної палки" входить, кланяється і говорить: "Пане спікере, королева наказує цій достойній палаті прийти до Її Величності в залю сенату". Посли переривають засідання і переходять до сенату (до палати лордів в Англії).

Усіх церемоній за 4 дні побуту королеви у Канаді відбулося 52, які були точно усталені наперед і розписані у спеціяльному розкладі, який займає 22 сторінки друку.

Між іншим, королева мала розмову з журналістами в пресовій галереї парляменту, з якими вона розмовляла без всяких церемоній.

Королева також виступала в програмі телебачення і тут уже її мали нагоду оглядати і слухати всі громадяни Канади й інших країн.

Королева висловила своє захоплення Канадою, заявила, що горда з того, що вона королева Канади, підкреслила своє захоплення тим, що в Канаді люди різних націй живуть мирно, поважаючи звичаї один одного і всі разом працюють на добро своєї держави.

З Канади королівська пара виїхала в гостинні відвідини США.

Тронова промова королеви

Як відомо, тронову промову (на відкритті сесії парляменту) в Канаді для королеви (чи для генерал-губернатора) пише прем'єр міністрів, і устами монарха чи його заступника в Канаді говорить прем'єрміністер. У цій промові уряд висловлює свої пляни.

Це вперше в історії Канади королева відкривала парлямент — досі іменем королів тронову промову

на відкритті сесії парляменту виголошував завжди генерал-губернатор.

Як видно із змісту тронової промови уряд Діфенбейкера (прогресивні консерватисти) передбачає низку соціяльних уліпшень, зниження податків, допомогу для сільського господарства та рибальства, зокрема унормування цін, здобуття нових ринків збуту, охорони морських багатств тощо.

Пенсії для всіх громадян Канади поверх 70 років буде збільшено з 46 до 55 долярів на місяць, що збільшить видатки уряду на соціяльні потреби на яких 90 мільйонів долярів.

Уряд домагатиметься також поліпшення праці парляменту та сенату. Передбачається, здається, і частинна реформа сенату.

Уряд не має абсолютної більшости в парляменті, але це ще не дає певности повалення уряду вже в першій сесії парляменту. бо це означало б нові вибори, а до них сьогодні ще не зовсім готові опозиційні партії: це вимагатиме великих коштів і невідомо, які наслідки будуть з цих виборів: можна в них щось виграти, а можна й дуже програти, бо хоч уряд Діфенбейкера і дуже пропаґує зближення Канади до Англії (чим, звичайно, не всі канадці захоплені), але цей уряд дуже активно бореться за цілий ряд соціяльних проблем, які в Канаді дуже "муляють".

Перевагою уряду Діфенбейкера є також намагання збільшити участь інших національних груп (поза англійського та французького походження) у керуванні державою. Доказом щирости цього наміру є, наприклад, факт призначення українця Михайла Старчевського на посаду міністра праці, виставлення багатьох представників національних груп кандидатами у виборах і, хоч і дуже незначне, а все таки збільшення кількости представників менших етнічних груп на державній службі. Все це викликає симпатію в багатьох національних групах до уряду Діфенбейкера. І з цим не можуть не рахуватись опозиційні партії.

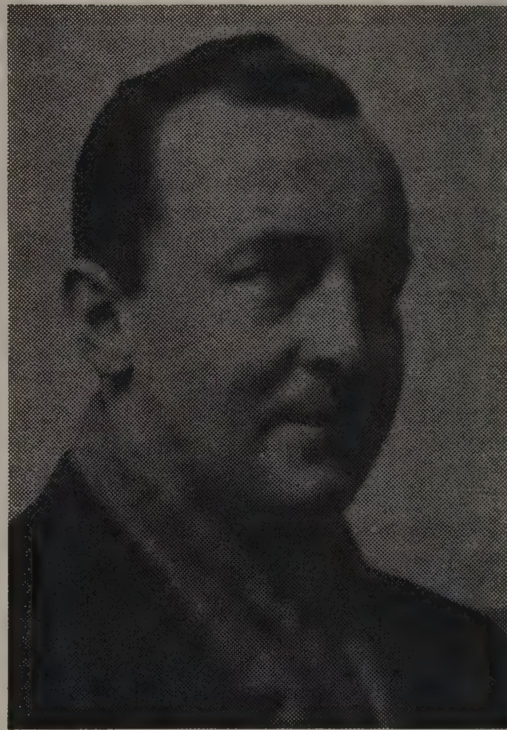
Урочисті церемонії в Оттаві закінчились. Парлямент і уряд почали свою чорну буденну працю, від якої залежить добро всіх канадців. Ми можемо тішитись, що одну з дуже відповідальних ділянок цієї праці очолює наш земляк Михайло Старчевський. Будемо вірити, що і він і весь наш уряд на чолі з Дж. Діфенбейкером, зроблять усе можливе для дальшого розвитку Канади.

П. Волиняк

СТАТТЯ УКРАЇНЦЯ В ЛИТОВСЬКОМУ ЖУРНАЛІ

Литовський щоденник "Давґас" (Друг), що появляється в Чікаґо, у своєму літературному додатку до числа від 21 вересня ц. р. вмістив велику статтю "Українська література на еміґрації" д-ра Яра Славутича. Переклад із англійського ориґіналу на литовську мову зробив літератор Й. Коєліс.

У статті розповідається про українську еміґрацію від М. Драгоманова до наших днів, про причини еміґрації та про діяльність українців закордоном. Зокрема схарактеризовано українських авторів першої еміґрації (1920-1941) та другої. Обговорено творчість Є. Маланюка, М. Ореста, О. Лятуринської, Т. Осьмачки, І. Багряного, У. Самчука, В. Чапленка, Д. Гуменної, В. Барки та літературознавчу діяльність проф. Д. Чижевського.

ОДИН З НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ

Посол Артур Малоні — один із здібніших торонтонських адвокатів для карних справ. Артур Малоні закінчив Торонтонський університет, зараз має 37 років.

Пару років тому А. Малоні був визначений на офіційного кандидата від прогресивно-консервативної партії в окрузі Паркдейл, Торонто, а 10 червня ц. р. блискуче переміг у виборах своїх суперників з інших партій.

У новоствореному уряді А. Малоні призначено на посаду помішника міністра праці — М. Старчевського. Метою А. Малоні є добитись підвищення старечої пенсії до 75 делярів місячно та зміни фактично дискримінаційного закону, який каже, що щоб одержати старечу пенсію, треба прожити в Канаді не менше 20 років, (тепер уже зменшено до 10 років), а це дуже вдаряє по новій еміґрації. У своїй промові в парляменті 21 жовтня ц. р. він переконував, що Канада має належати всім канадцям і він однаково заступає як англосаксів, так і інші національності, які живуть у Канаді.

Артур Малоні, народився в Канаді, але з походження він ірляндець. Він одружений і має дочку.

А. Малоні належить до щирих симпатиків українців. Він залюбки відвідує українські організації, радо виступає на наших імпрезах. Не так давно він виступав з промовою на зустрічі СУЖЕРО, Добрус та ОДУМ-у, де тисячні маси його промову оплес-

Сучасна поезія в Україні

Андрій МАЛИШКО

ПРОНЕСИ МОЮ ДУМУ...

Пронеси мою думу ясну
Крізь світання і тишу й порошу,
Так, як я через ночі без сну
Твій незраджений образ проношу.

То ж мені, тільки слово майне,
Що ім'я твоє враз нагадає,
Давній спогад обпалить мене,
Мов у лузі цвітання безкрає.

Дні хороші і літа мої,
Що забули спочинок і втому,
Все летять, як малі солов'ї,
Все від серця, до тебе, додому.

Де походжено стільки стежок,
Де забути всього ми не всилі,
Де осінній білястий сніжок
Промітає шляхи твої милі.

Валентина ТКАЧЕНКО

НУ, ПРОЩАЙ...

Ну, прощай, ну, прощай, золотистий!
Не скажу більш нічого тобі...
Дуже рано міцне іще листя
Молоді розгубили дуби.

Позбираю я краще між ними
Те, що впало за двір, за межу, —
Синє, жовте, з краями тугими,
І в шухляду стола положу.

Замете мою хату снігами,
Чи теплінню повіє в вікно,
Я пригадувать буду ночами
Все, що серцем відчуто давно.

Буду пестить листки безодвітні,
Що осипались рано із віт,
Як журба та, що в осінь блакитну
Не зуміла розквітнуть як слід.

Іван НЕХОДА

НА СТАНЦІЇ ТУМАНЯН

На землі вірмен-горян,
Між одвісних скель та урвищ,
На станції Туманян, —
Грав оркестр — зурна й баян, —
Всіх скликаючи до гульбищ.

Зупинивсь наш поїзд. Тут
П'ять хвилин всього зупинка!
(В Єреван наш був маршрут).
Два грузини з Гудаут,
З Полтавщини українка —

В коло кинулись, в танець!
Грали ще шпаркіш музики...
А внизу, мов недоріки,
Белькотіли гнівні ріки

І трусивсь, мов холодець,
Сивуватий туманець...

Біля хат вірмен-горян
На вгороді паслись хмари...
Не забуть зурну й баян,
І станцію Туманян,
І вірменки очі карі!..

Карі очі і зурна!..
Свиснув поїзд,
Рушив поїзд...
Я стояв біля вікна.
Обірвалась, як струна,
Моя пісня,
Моя повість.

АЙ - ПЕТРІ

Ген підняв Ай-Петрі догори,
Мов десант морський —
Під самі зорі.
Тисячу ще й двісті тридцять три
Метри він підняв над рівнем моря!

І стоїть отак уже віки
Непохитним і надійним стражем,
Шоб вітрів із півночі полки
У Місхорі не гули над пляжем!

Щоб в Місхорі і в зимові дні
В піні хвиль купалася Русалка...
Чуб Ай-Петрі весь у сивині...
А на морі сонце сяє палко!

Мов солдат стоїть, піднявши щит
Проти стріл північних...
Славлю вірність,
Славлю я, Ай-Петрі, твій граніт
І твою гранітну непокірність!

І Русалка вдячна: день і ніч
Не відводить від Ай-Петрі очі...

Хочу теж іти вітрам навстріч,
Я твоїм, Ай-Петрі, бути хочу!

кували майже оваційно. Промови свої він, як правило, закінчує українською мовою.

Цікавиться нашими справами. У його бібліотеці є чимало книжок про Україну англійською мовою.

Незабаром А. Малоні відкриває свою канцелярію ще й в окрузі Паркдейл (тепер має на вул. Кінг, захід, ч. 80) для своїх виборців. Він завжди охоче допомагає нашим людям, які до нього звертаються за юридичною допомогою.

У справі В. Винниченка. У нас так уже водиться, що коли в якомусь часописі чи збірнику появилась стаття (без лайки) про якусь особу, то то означає, що редактор того видання ту особу любить, шанує і її діяльність цілком схвалює. Оскільки в "Н. Днях" уже було кілька разів щось друковане про Винниченка чи його твори, то чимало читачів вважають, що я В. К. Винниченка "восхваляю", бо з ним (політиком) цілком згоден. Я вже мав кілька листів з цього приводу.

Заявляю: дуже шаную В. Винниченка, як письменника, особливо за його оповідання, визнаю його виняткове значення в літературі, але стовідсотково відкидаю й засуджую В. Винниченка, як політика — у минулому (роволюційні роки) і на еміграції. Про політичну його діяльність я завжди був і є найгіршої думки. Я думаю, що В. Винниченко в політиці ніколи не бачив людини й нації, а бачив тільки всякі "ізми", до яких хотів нагнути людину. А його ставлення до С. Петлюри просто смішне. Воно свідчить, що В. Винниченко не спромігся зрозуміти ані подій, ані людей.

Всі матеріяли про В-ка, які я друкую в журналі, я розцінюю, як матеріяли для майбутніх дослідників, які можуть пропасти, а їх бажано зберегти, бо В. Винниченка з історичного рахунку скреслити ніяк і нікому не вдасться, не зважаючи на всі заходи в цьому напрямку.

Хай буде в нас хоч одне видання, у якому можна друкувати матеріяли, з якими редактор цілком не погоджується. Між іншим, у "Н. Днях" таких матеріялів є дуже багато.

У справі В. Петрова (Домонтовича). Дякую всім тим читачам, чи вірніш читачкам, які застерігають мене, що мушу бути обережним, бо, мовляв, піду "за Домонтовичем услід..."

Не думаю, бо справу Домонтовича добре знаю не я один, а кілька людей у різних країнах світу. Нікому й нічого не поможе, як зникне хтось один з нас. Я вже писав, що справа Домонтовича не людська, а Божа: вона буде вияснена! Справа тільки в тім, хто і як її вияснить. Я дивуюсь, що люди, які знають її краще від мене, і які брали якусь посередню участь у цьому, вперто мовчать, що рано чи пізно наведе декого на думку, що й вони чимсь завинили.

Кільком людям, напр., відомо, що одна особа з докторським титулом (її прізвище починається літерою "С") дуже переживає, що він завів В. Домонтовича в те місце, відки він не вернувся, не передбачуючи наслідків свого вчинку. Чи не краще б йому було, поки ще не пізно, помогти розкрити цю справу?

Щодо того, що в збірнику Академії наук СРСР згадується В. П. Петров, то то смішна справа: є в Ленінграді археолог В. П. Петров, але він не Віктор і не Платонович... І ця справа у свій час з'ясується також.

П. Вол.

ВСЯЧИНА

МІСТО БЕЗ ПЕЧЕЙ

В столиці Ісляндії Рейк'явік немає печей. Опалення будинків здійснюється тут водою з гарячих джерел вулканічного походження. Над цим джерелами цілий рік в'ється хмара пари, завдяки чому все місто наче утопає в димовій завісі. Звідти виникла і назва міста, яке дали йому нормани ("Рейк" означає — дим, а слово "вік" — затока). Теплоцентр обслуговує всі житлові будинки і підприємства міста.

Воду з джерел забирають при температурі кипіння, а при надходженні до споживача вона втрачає лише 15% тепла. Таким огріванням місто економить протягом року понад 40 тисяч тонн вугілля.

ДОЩ ІЗ РИБАМИ

Недавно в одній з околиць Індії впав дощ разом... з дрібнесенькими рибами. Явище це досі не зустрічалося в світі. Вчені, які досліджують це явище природи, є думки, що ці дрібні рибки, правдоподібно, під час великої бурі враз з водою викинено в повітря, а буря піднесла їх вгору і понесла в простір. Потім враз з краплинами дощу впали вони на землю.

НАСЕЛЕННЯ СВІТУ

Населення світу складається: у 34 відсотках з дітей нижче 15 років, в 59 відсотках з чоловіків і жінок в віці від 15 до 59 років та лише у 8 відсотках у віці понад 59 років.

400 ТИСЯЧ ТОНН НА ГОДИНУ

Стільки більш-менш бензини витрачають на годину автомобілі в усьому світі. Загальна кількість автомобілів на світі становить біля 40 мільйонів.

ЦІКАВО ЗНАТИ, ЩО . . .

... на деревах у лісах острова Ява живуть "літаючі собаки". Голова цієї тварини дуже схожа на голову звичайного собаки. Найбільші з літаючих собак мають 45 см завдовжки і розмах крила до 1,5 метра;

... очі кота 40 разів чутливіші на світло, ніж у людини;

... звичайна мурашка володіє дуже великою силою. Вона може тягти вантаж в 400 разів більший від власної ваги.

Конкурс на історичну повість

1959 році збігаються дві історичні дати. Одна з них — 250-ліття Полтавського бою (17 червня 1709 р.), що закінчилась перемогою Петра Першого над шведами та українцями. Друга — бій під Конотопом над річкою Соснівкою (8 липня 1659 р.), що скінчився повною поразкою військ московського царя Олексія Михайловича й перемогою українських військ під командою гетьмана Івана Виговського.

250-ліття поразки і 300-ліття перемоги!

Нема сумніву, що про дату Полтавського бою скоро почнуть трубіти росіяни, особливо в окупованій Україні, а за ними, як водиться, подію "поразки" почнуть пережовувати й кола нашої еміграції. Друга ж дата — буде забута, бо окупантові невигідно про неї говорити, а коли б і довелося її згадувати, то буде зроблено все, щоб фальшиво витлумачити цей радісний для України факт, як це вже не раз робилося, особливо у творах, присвячених 300-літтю "воз'єднання". Для прикладу можна навести хочби п'єсу Любомира Дмитерка "Навіки разом", у якій цілком очорнено світлу постать гетьмана Виговського.

До цієї дати залишається ще два роки, час цілком достатній, щоб наші громадсько-політичні та наукові установи на еміграції відповідно підготувалися до цих роковин, а не були змушені заговорити аж тоді, коли їх до цього спровокують офіційні окупантські чинники в Україні.

З уваги на це, видавництво "Нові Дні" проголошує

КОНКУРС

На історичну повість на тему Конотопського бою 1659 року.

Умови конкурсу:

1. Ідея твору: Незламна віковічна воля українського народу до самостійного життя у власній державі, відчуття історичної окремішности української нації від свого північного сусіда за доби Руїни.

2. Тло твору: У творі мають бути відтворені політичні, економічні та побутові умови України того часу. Твір має бути не аґітаційно-пропаґандивний, а мусить бути обґрунтований на наукових даних.

3. Розмір твору: Не менше 125 сторінок рукопису, друкованого на стандартного розміру паперу через один інтервал. Рукопис надсилається до видавництва у двох примірниках.

4. Твір підписується гаслом, а прізвище автора надсилається в закритому конверті під тим же гаслом. Конверти з прізвіщами розкриє журі конкурсу після призначення нагород.

5. Журі конкурсу буде усталено пізніш і склад його буде оприлюднено в пресі.

6. За кращі твори установлено такі нагороди: 1-ша — 150 дол., 2-га — 100, 3-тя — 75 дол.

Гарантуємо, що всупереч еміграційній традиції перша нагорода не буде поділена і буде виплачена навіть за умови, що знайдеться хоч один твір, який журі конкурсу вважатиме за можливе друкувати.

7. Останній термін надсилання творів на конкурс — 1 вересня 1958 р.

Твори надсилати на адресу "Нових Днів".

Можливо, що вдасться знайти спонзорів і тоді розмір нагород буде збільшений. Сьогодні ж подаємо мінімальні нагороди, на які спроможне наше видавництво. Будемо вдячні всім часописам, які які передрукують це повідомлення.

В-во "НОВІ ДНІ"

КОРОТКІ ВІСТІ З УКРАЇНИ

▲ У республіканському будинкові літератури відбувся вечір, присвячений пам'яті І. Микитенка з нагоди 60-ліття з дня народження.

Вечір відкрив Л. Новиченко, з доповіддю виступив кандидат філологічних наук М. Сиротюк, із спогадами виступили П. Панч, Н. Ужвій, Вол. Сосюра, Л. Первомайський, Я. Городський, Я. Баш, Т. Масенко (читав вірша, присвяченого І. Микитенкові), М. Коваль та дружина письменника З. Г. Микитенко.

В Одесі на вечорі пам'яті І. Микитенка виступив режисер В. Василько, редактор "Чорноморської Комуни" І. Коляда і поет Г. Захаров.

На батьківщині драматурга й письменника (село Рівне) відбувся великий літературний вечір. На закінчення його артисти обласного муз.-драм. театру показали п'єсу Микитенка "Соло на флейті".

Згаданий щойно М. Сиротюк написав статтю про І. Микитенка ("Л. Г.", 6 вер. 1957 р.).

▲ У другій половині серпня в приміщенні Київської Опери гастролював Державний Оперовий Театр Латвійської РСР. Також виступав Державний Польський ансамбль пісні й танцю "Шльонск" (біля 100 учасників).

▲ Харківський театр опери й балету ім. Лисенка показав нову оперу ростовського композитора А. Артаманова "Маскарад" (за Лермонтовичем), дириґент — Л. Худолій, режисер — М. Авах, виконавці головних ролей: Є. Червонюк (Арбенін), А. Оголевець (Ніна), Л. Попова (Баронеса Штраль), Н. Григор'єв (Невідомий) та інші.

▲ Одеський театр музичної комедії поставив п'єсу Є. Дендріно "Дайте волю пісні". У головних ролях: Ю. Дінов, Є. Демська, Є. Гловацька, М. Водяний. Режисер — румунський майстер Н. Константинеску та румунський декоратор Н. Лебас. На прем'єрі був автор Г. Дендріно, якому авдиторія зробила гучну овацію.

▲ Кабардино-Балкарія урочисто відмітила 50-ліття з дня смерти української відомої письменниці Марка Вовчка (похована в м. Нальчику).

▲ З нагоди 50-ліття з дня смерти Івана Тобілевича М. Крушельницький помістив статтю про нього ("Р. У. 14 верес. 1957 р.), а донька драматурга поділилася спогадами про свого батька (див. "Л. Г.", 13 вер. 1957 р., стаття М. І. Тобілевич-Кресан).

▲ Україна відмітила 80-ліття Семена Фед. Черненка, відомого селекціонера.

▲ Новий будинок Консерваторії побудовано й відкрито у Києві на розі Хрещатика та вул. ім. К. Маркса. Він містить 80 авдиторій і клясів, дві залі для проб, бібліотеку, спортову залю, спеціяльну авдиторію для хорів, кабінет звукозапису, оперову студію з залею на 800 осіб та новим органом. Понад 100 осіб прийнято до Консерваторії, між ними Антоніда Голуб, бандуристка, артистка Вінницької філармонії, правнучка відомого кобзаря Остапа Вересая.

РУДНИКОВИЙ ГАЗ ПІД КОНТРОЛЕМ

При видобуванні кам'яного вугілля в шахту потрапляє надзвичайно небезпечний рудниковий газ — метан. Цей газ виділяється з подрібненого вугілля, просочується з "грудей" вибою, надходить з бічних гірських порід.

Виділяється він то рівномірно, то раптово у великій кількості з викидом вугілля.

Суміш метану й повітря при наявності відкритого вогню вибухає. Найнебезпечніша суміш, у якій вміст метану досягає 9%. Досить вогню цигарки чи іскри від електродвигуна, щоб сталася страшна катастрофа. Тому в штренах, небезпечних по газу, палити цигарки суворо заборонено. Двигуни та інше електричне устаткування мають спеціяльні герметичні корпуси. Для зменшення кількости метану потужні вентилятори нагнітають свіже повітря в підземні виробки.

Але як установити наявність метану в шахті? Цей газ не має ні кольору, ні запаху. До останнього часу застосовувся "дідівський" спосіб — шахтарська лямпа. На звичайну бензинову лямпу одягалися густа мідна сітка і скло з позначками й цифрами. При наявності метану в рудниковій атмосфері над вогником лямпи з'являється ореол. Із збільшенням кількости метану ореол збільшується. За рівнем ореолу визначають вміст метану в атмосфері шахти. Такий спосіб недосконалий і потребує постійної уваги спеціяльно призначених для цього людей.

Вчені Інституту гірничої справи АН УРСР під керівництвом академіка О. Н. Щербаня у співпраці з Конотопським електромеханічним заводом "Червоний металіст" сконструювали новий прилад — газоаналізатор безперервної дії. Цей прилад можна поставити у віддалених і небезпечних місцях шахти, де він постійно контролюватиме вміст метану в рудниковій атмосфері й передаватиме свої спостереження на велику відстань.

Отже, щохвилини можна бачити, скільки небезпечного газу є на тій чи іншій дільниці шахти. Коли кількість газу перевищить певну норму, прилад сам сповістить про це людей, сам відключить електродвигуни і приведе в дію потужні вентилятори, які подаватимуть у шахту свіже повітря.

М. ГАРМАШ — кандидат технічних наук.

МОНТАЖНИЙ ПІСТОЛЕТ

Нелегка це робота — довбати руками кожний отвір у стіні, щоб поставити кріпильну деталь. Для полегшення праці монтажників конструктори створили спеціяльний апарат. Зовні він схожий на пістолет. "Кулями" для нього служать кріпильні деталі. Цим пістолетом можна вмить і точно вбити кріпильну деталь не тільки в цеглу, а й у бетон. Для цілковитої безпеки постріл роблять, міцно притуливши дуло апарата до стіни.

БУДИНКИ ІЗ СКЛА

Промисловість Сх. Німеччини виробляє із скла найрізноманітніші будівельні деталі: цеглу, пластини для дахів, стовпи та рейки для парканів, навіси, плоскі щити для стін, балки, сходинки. Ці скляні деталі дуже тривкі й дешеві. ("Україна", Київ).

"АНТОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ"

Державне видавництво художньої літератури випустило перший том "Антології української поезії", куди увійшли кращі зразки поезії дожовтневої пори.

Відкривається том великою вступною статтею академіка М. Рильського. З багатої різноманітної спадщини упорядник включив до видання лише ті твори, які на свій час були певним досягненням, зокрема, з погляду тематики чи художньої форми.

Видавництво максимально зберегло в них мовні і стильові особливості, залишаючи без змін навіть архаїчні та діялектичні форми. Про кожного автора подано біографічну довідку.

Книга містить твори більш як тридцяти поетів, які жили й творили у період з кінця 18 до початку 20 сторіччя. Це — вірші Г. Сковороди, уривки з "Енеїди" І. Котляревського, твори П. Гулака-Артемовського, ода "Малоросійський крестьянин" К. Пузіна, байки Є. Гребінки, балади та приповідки Л. Боровиковського, твори М. Костомарова, О. Афанасьєва.

Знайдуть у ній читачі вірші А. Метлинського, що стали українськими народними піснями, популярні пісні "Доля" ("Де ти бродиш, моя доле...") С. Писаревського, який друкувався у 80-их роках 18 століття під псевдонімом "Стецько Шереперя", "Небо" ("Дивлюсь я на небо та й думку гадаю") М. Петренка, що теж стала улюбленою українською народною піснею, "Не щебечи, соловейку" і "Гуде вітер вельми в полі", покладені на музику М. Глінкою, та інші поезії В. Забіли, пісню "Закувала та сива зозуля" П. Ніщинського.

Надруковано в томі деякі твори М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, М. Устияновича, А. Могильницького. Значне місце в книзі приділено невмирущим віршам Т. Г. Шевченка.

Запропоновано читачеві також популярні байки Л. Глібова і менш відомі поезії В. Кулика, А. Свидницького, В. Мови, О. Навроцького, твори західньоукраїнських поетів С. Воробкевича, Ю. Федьковича, О. Духновича, О. Митрака та інших авторів.

Незабаром вийдуть наступні книги антології.

ПЕРШИЙ КАНАДЕЦЬ — ЛАВРЕАТ НАГОРОДИ НОБЛЯ

Лестер Б. Пірсон, міністр закордонних справ у попередньому (ліберальному) уряді Канади, одержав Нобелівську нагороду за 1957 рік. Це — перший канадець, який одержав Нобелівську нагороду.

Крім слави й чести Л. Пірсон одержить ще й 40.275 долярів нагороди. Л. Пірсон заявив кореспондентам, що ця нагорода є для нього цілковитою несподіванкою і що він вважає її відзначенням для цілої Канади і її ролі в міжнародній політиці.

Загально вважається, що Л. Пірсона нагороджено за його заслуги у збереженні миру на Близькому Сході у час так званої "суезької кризи": саме канадсь-икй міністер запропонував ОН вжити міжнародньої поліційної сили в районі Суезького каналу. "Нью Йорк Таймс" написав: "Важко вгадати, як удалося б полагодити суезьку кризу без Пірсонового хисту імпровізації... Нобелівську нагороду йому присуджено за те, що він минулої осени створив поліційні сили Обєднаних націй".

Mrs.P.Kukuruza,95
327-29 Ave.,S.O.,
Minneapolis,Minn.,USA

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

А. Любченко — Щоденник. Ч. І	0.80
Діма, Росяні зорі, поезії	0.40
В. Русальський — Після облоги міста	0.40
В. Стефаник — Вибране	0.35
П. Горотак — Дияболічні параболи	0.40
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
А. Кащенко — Під Корсунем	0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила	0.40
Б. Олександрів — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
П. Волиняк — Кубань — земля українська, козача	0.40
О. Стороженко — Оповідання	0.35

При замовленні на $10.00 і вище — опуст 25%.

Замовлення й гроші слати:
NOWI DNI
Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.

До уваги любителів кобзарського мистецтва

ГРИГОРІЙ КИТАСТИЙ

виконує в супроводі бандури:

1. Дума про Симона Петлюру.
2. Ой, Січ-Мати — старовинна козацька пісня.
3. Музичний момент — інструментальний твір.
4. Про козака Швачку — історична пісня.
5. Про Дворянку — народня сатира.
6. Пісня-танок — інструментальний твір.

Всі ці твори записані на одну довгограючу (Лонг Плей — 33 з половиною РПМ) пластинку. Ціна її — $3.00, плюс пересилання: у США — 25 центів, а поза США — 50 центів.

Замовляти:

H. KYTASTY
14114 Chapel Ave.
DETROIT, 23, MICH., USA.

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:
Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.
Австралія й Англія — 20 шіл.
Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу „Нових Днів".

УВАГА! **УВАГА!**

Кожна українська родина повинна мати 20-томову збірку художніх творів

ІВАНА ФРАНКА

Збірка містить: 115 оповідань, казок та дитячих поезій, 9 повістей, 5 збірок поезій (загально 437 віршів), 14 поем, 7 драматичних творів та ТРИ томи перекладних творів з чужих мов.

Тверда, гарно оформлена полотняна оправа.

Вже вийшли 1-ий, 2-ий і 3-ий томи.

Дуже **вигідні** умови передплати: при зголошенні передплати ШІСТЬ дол., як аванс на 19-й, та 20-й томи, і по три дол., після одержання кожного тому. 19-й та 20-й томи одержите за рахунок згаданого авансу.

Якщо Ви хочете мати збірку художніх творів Івана Франка вільну від будь-якої державної чи партійної цензури, вільну від тенденційного добору художніх праць поета, незасмічену комуністичними коментарями та поясненнями, збірку художніх праць Івана Франка ніким не спотворених, передплатіть 20-томову збірку художніх творів Івана Франка, що її видає Товариство "Книгоспілка" в Нью-Йорку.

Не відкладайте. Зразу ж зверніться у справі передплати або до найближчої української книгарні, або безпосередньо до нас на адресу:

KNYHO-SPILKA Publishing Co.
68 East 7th St.
New York 3, N. Y., U.S.A.